

FOLKEHØGSKOLEN

#1 – 2017 – ÅRGANG 113 – UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

PORTRETET: HALDIS BRUBÆK

SIDE 4

JÆREN: NY TEKNOLOGILINJE

SIDE 14

DEBATT: TRENGER VI FOLKEHØGSKOLEN?

SIDE 26

PÅ TILTALEBENKEN: REISER I FOLKEHØGSKOLEN

SIDE 32

17.000 ENKELTREISER MED FLY I FOLKEHØGSKOLEN

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:
Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:
redaktor@folkehøgskole.no

Redaksjonsråd:
Øyvind Brandt, Dorte Birch, Knut Simble og Sindre Vinje

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september og november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **Anyplace**
Produksjon/trykk: **Østfold trykkeri**
Papir: Amber Graphic
Forsideillustrasjon: **Anyplace**

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo, tlf.: 22 47 43 00,
fax: 22 47 43 01, bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehøgskole.no
www.folkehøgskoleforbundet.no
www.frilyntfolkehøgskole.no

Generalsekretær:
Knut Simble
knut@folkehøgskole.no
tlf.: 69 14 44 63 / 974 28 979

Leder:
Øyvind Brandt
Falkestien 12, 3179 Åsgårdstrand
oyvind.brandt@folkehøgskole.no
tlf: 900 77 694

Nestleder:
Per Egil Andersen
Elverum folkehøgskule

Styremedlem:
Siri Skjerve
Nordmøre folkehøgskule

Styremedlem:
Sivelin Kjølstad
Sogndal folkehøgskule

Styremedlem:
Ulf Langmo
Vefsn folkehøgskole

1. varamedlem:
Kristin Smith
Ringerike folkehøgskole

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:
Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf: 913 52 372

LEDER, ØYVIND KRABBERØD	3
PORTRETET – REKTOR HALDIS BRUBÆK	4
SERIE: PEDAGOGISK, CAMPHILL-BEVEGELSEN	8
PEDAGOGISK HVERDAG, JÆREN FOLKEHØGSKULE	12
JÆREN: NY TEKNOLOGILINJE	14
JÆREN: REKTOR DAG FOLKVORD	17
JÆREN: LINJA SOSIALT ARBEID	18
ANMELDELSE: STORTINGSSPILLET	19
KUNST: STORSLÅTT KUNSTUTSMYKNING PÅ NORDISKA	20
FOTO: ØYEBLIKKET – SOGNDAL FOLKEHØGSKULE	22
DEBATT: TRENG ME FOLKEHØGSKULEN	26
FOLKEHØGSKOLENES GLOBALVETTREGLER	29
REKTORMØTET	30–34
BÆREKRAFTIG UTVIKLING OG DANNELSE	35
BØKER: RELIGIONSPOLITIKK	38
TOLLEFSEN: TØR VI Å BLI HEIME?	41
PASVIK FOLKEHØGSKOLE 80 ÅR	42
NYTT FOTONETTVERK	44
LEDER: ØYVIND BRANDT	48
ARBEIDSRETT – VIRKSOMHETSOVERDRAGELSE	49
SENIORLAGET	50
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET	51
NYTT FRA INFORMASJONSKONTORET	53
INTERNASJONALT UTVALG	54
BAKSIDEN: TEKST/DIKTSTAFETTEN	56

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder.

Bladet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt.

Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehøgskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet. Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

Fagpressen

DEN VANSKELIGE REISEN

Folkehøgskolene har hatt sitt bærekraftprosjekt nå i snart tre år. Det har vært stor deltakelse blant skolene – samtidig ser det ut til at reiseaktiviteten stadig øker. Rektorer melder at de føler seg presset til å tilby både to og tre reiser for å følge med, de er redd for å tape i konkurransen, få tørr å hoppe av dette kjøret. Og det er ikke en tur til Stockholm vi snakker om, men stadig flere reiser til den andre siden av kloden.

Ungdom ønsker å reise, det er ikke overraskende. Det å være nysgjerrig oppleve nye ting, å ville se verden, det er ganske så naturlig og fint. Gode reiser kan være flott dannelses- og en ypperlig læringsarena. Men selv om det kan være ubehagelig er det helt nødvendig at vi ser utfordringene og jobber mot en mer bærekraftig skoledrift. Det er

klimaproblemet som er vår tids største utfordring. Dette er et stor etisk dilemma. Om angsten for ikke å få full skole overstyrer alt annet, er det problematisk.

På rektormøtets siste dag i Son holdt tidligere rektor ved Nordfjord folkehøgskule, Hallgeir Hansen, et svært kritisk innlegg om reiseaktiviteten i folkehøgskolen. Han har selv kjent på den årlige kampen for å rekruttere elever, men uttalte sin klare bekymring for utviklingen. Reiseaktiviteten i skoleslaget i dag tilsvarer 17.000 flyreiser og 2.600 turer rundt ekvator. Folkehøgskolekatalogen kan kalles reisekatalogen mente han, og spurte om det ikke er tid for et grønt skifte, og utfordret folkehøgskolen til å lage sin egen Paris-avtale (les mer under rektormøtet side 32).

Rektor ved Lofoten folkehøgskolen, Brynjar Tollefsen, takket for et særs viktig foredrag. Han skriver i et innlegg i dette magasinet: *På rektormøtet blei det tatt til orde for tiltak fra de sentrale organene våre. De må gjerne komme, men det kan nødvendigvis ikke skje over natta. I mellomtida blir det opp til den enkelte skolen. Så enkelt – og så vanskelig. Det er Lofoten folkehøgskole som skal stå til ansvar for det vi gjør, og det må vi ta konsekvensen av. Også vi kjenner på den frykten som rir landskapet, at søkerne vil velge seg dit de får de feitest og mest eksotiske utenlandsreisene. Tør vi å bli heime? (se side 41).*

Det er viktig at vi drar i gang prosesser og samtaler rundt reiseaktiviteten, kanskje kan vi få til noen rammer i fellesskap, men det viktigste arbeidet

skjer ute på de 80 autonome folkehøgskolene.

Cicero, Senter for klimaforskning skriver: *Dei lange reisene står for 70 prosent av temperaturauken. Fly og bil står kvar for 52 prosent og 41 prosent av klimaeffekten. Dermed er kollektivtransport ansvarleg for berre 3 prosent. Vi flyr sjeldan, men når vi først sit på eit fly, så reiser vi langt. Dessutan er fly det mest forureinande av transportmidla per personkilometer. Difor gjev flyturane store bidrag til totalen*

Vi må ikke ende opp med en situasjon hvor skolene skuler etter de største «synderene», det viktigste er gode prosesser og nytenkning i landskapet.

Den store reiseaktiviteten i folkehøgskolen er problematisk i miljømessig sammenheng, men gir også andre utfordringer. All reisingen spiser av personalbudsjettet og vi ser at mange har problemer med å lande et godt sosialpedagogisk arbeid. All reisingen presser også prisene på et folkehøgskoleår opp. Det blir galt om kun de fra «møblerte hjem» skal kunne ta et år på folkehøgskole.

Under årets landsmøte vil reising være et tema, og i neste nummer av Folkehøgskolen vil styret i Folkehøgskoleforbundet komme med et innspill. Vi har viktige samtaler foran oss.

OYVIND KRABBERØD

– DET MÅ VÆRE SANN OPPLYSNING VI HOLDER PÅ MED I FOLKEHØGSKOLEN

Det er januar, snø i lufta og en ganske så hustrig dag i tigerstaden. Jeg skal treffe Haldis Brubæk (53), rektor på Romerike folkehøgskole, for en samtale. Hun ønsker at vi skal treffes på Bristol i bibliotekbaren.

TEKST OG FOTO: ØYVIND KRABBERØD

Haldis har jobbet i folkehøgskolen hele sitt voksne liv, som lærer, inspektør og rektor. I styret til Folkehøgskoleforbundet og i Folkehøgskolerådet har det vært mange aktive år. Hun kommer feiene inn rett fra undervisning – med veska full av notater og bøker.

Hun har lest seg opp – og er engasjert. – Det må være sann opplysning vi holder på med i folkehøgskolen og ikke himmelblå utopi. Olav Akerli sa at sann folkelig opplysning dreier seg om å kaste lys over det som allerede er der.

– Det er viktig for meg at vi bruker tid på å belyse menneskelivet slik det er, og ikke så mye på hvordan det skulle være. Her er jeg enig med Olav Akerli.

GAMMELDAGS

Det er høye smørbrød og Chesterfield i bibliotekbaren. Den er stappfullt i dag – en førjulsfredag.

– Det er to sitater jeg bruker flittig i arbeidet i folkehøgskolen; fra *Spelemann på taket* «på den ene sida og den andre sida, og så velge». Det er der vi alle står, på et tidspunkt må vi velge, og det er det vi vil trene elevene opp til. Og så vil jeg sitere Prøysen; «Eg kjente ei kjerring som var så gammeldags at ho var forut for sin tid». Ei slik kjerring vil jeg være. Det kan overføres til folkehøgskolen – det er en internatskole, vi har allsang, måltider, samhold, ja vi er skikkelig gammeldags – og dermed også moderne.

Den løpeglade romerikerektoren er opptatt av å formidle at det er rom for mange syn, selv om noen synspunkt kan være krevende. – Som fersking i folkehøgskolen inviterte jeg en leder for en nynazistisk gruppe til skolen, det var midt i

«Til sommeren er det 27 år siden jeg kom til folkehøgskolen og Sogndal, det ble mitt livs skjebne»

«Brummundal-tida». Jeg møtte motstand, og jeg er ikke helt sikker på om det var riktig. Men jeg har alltid syntes det var viktig å høre hva motstanderen sier – det er viktig å høre og så eventuelt ta avstand. Jeg synes det er viktig ikke å være misjonær for eget syn på skolen. Jeg kan godt si hva jeg mener, men sier også at det ikke er sikkert at det er riktig. Jeg kunne ikke vært politiker, men jeg sier ikke at alt er relativt. Det viktigste vi gjør er å øve elevene i kritisk tenkning og undersøke hva som er sant og spørre seg – er det andre vinklinger, er du sikker på at du har rett? Det er jo viktig å undersøke dette. Teater er forresten utmerket til å bore dypere. Myter og kunsten handler om å utforske hva det vil si å være et menneske blant andre mennesker, sier Haldis Brubæk.

ALLE MED

– Mange tenker på Romerike som en prestisjeskole, men dere er opptatt av ikke bare å dyrke fram stjerner og divaer?

– Lærerne er proffe på å gi alle nok å gjøre i en forestilling uavhengig av talent og forkunnskaper. Og de finner alltid

stykker der alle blir en del av helheten. Og de kan også kjøre flere i en rolle for å få alle med.

– Hvordan plukker dere ut elever ved opptak?

– Vi har ingen auditions på opptak eller roller, men kriterier på kjønn, geografi, alder, bakgrunn og interesse for faget. Vi ønsker elever fra hele landet – ikke bare fra Oslo og Akershus og steder med gode kulturskoler. Det skal være mulig å komme inn hos oss om du er fra ei lita bygd uten teater.

– Hva er det dere får til?

– I vår skriftlig evaluering får undervisningen topp score. Når vi driver skole er det viktig at undervisningen holder mål, det må på plass først. Det holder ikke bare med god mat.

– Noen ting du vil forbedre?

– Jeg har lyst til å bedre de fysiske forholdene for lærere og elever. Og framover blir pedagogisk utviklingsarbeid og rekruttering av nye ansatte veldig viktig, vi får stor utskiftning de nærmeste årene.

MITT LIVS SKJEBNE

– Hvordan er du som leder?

– Jeg har min filosofi; jeg har tillit til lærerne, jeg gir de full frihet til å gjøre det de vil, men er bevisst på å formidle grundtvigske tanker. Jeg tror jeg er ganske nedpå. Jeg kjenner at de har respekt for meg uten å være redd meg, og at de vet at de har min tillit. Mulig jeg er for demokratisk, jeg vil høre andres meninger – jeg er ikke redd for ikke å vite alt. Men jeg tar også stilling.

I elleve år jobbet Haldis ved Sogndal folkehøgskule, som lærer, inspektør og ett år som rektor – fra 1990 til 2001. Så gikk turen østover til Romerike som assisterende rektor og de siste tre årene som rektor. Det var litt tilfeldig at det ble folkehøgskole på unge Brubæk. Hun studerte reiseliv på Lillehammer, og så dukket det opp en jobb med reiseliv på Sogndal folkehøgskule. – Til sommeren er det 27 år siden jeg kom til folkehøgskolen og Sogndal, det ble mitt livs skjebne.

– Hva er det med folkehøgskolen?

– Det handler om hele livet, det menneskelige – være sammen med unge mennesker i en fase hvor de skal finne ut av hva det vil si å være et voksent menneske. Folkehøgskolen er et ideelt lite og oversiktlig samfunn. Det er forståelig i en stor og kompleks verden. Det nære og forpliktende fellesskapet er viktig.

OPPRØR?

Rektoren snakker pent om elevene. – Jeg liker de bedre og bedre. De har blitt greiere, og årets elever er alltid de beste!

– Men er det ikke bra med litt opprør?

– Det er det sikkert, men det må være et opprør det er verdt å mobilisere for. Det er mye hyggelig, men også mange som sliter. Livet er jo en kamp, og folkehøgskolen er en

*«Livet er jo en kamp,
og folkehøgskolen er en
trening i det å leve»*

trening i det å leve. Et liv som kan være sykdom, kjærlighet og død. Livet er ikke noe quick fix, vi skal ikke late som det ikke er problemer. Vi møter begge deler, og i alle teaterstykker møter vi konflikter. Knausgård sier: Lev livet, kjemp kampen og dø døden.

Fru Brubæk er framoverlent og har meninger om så mangt. Og politisk korrekthet er noe hun ønsker å skygge unna.

– Arild Mikkelsen skriver i sin siste bok at folkehøgskolens

BØKER: Leser mye på en gang, romaner, samfunn, politikk og fagbøker. Nå leser jeg Kyrre Andreassens *For øvrig mener jeg at Karthago bør ødelegges*, den er veldig morsom.

MUSIKK: De tre som døde i 2016, Prince, Bowie og Cohen.

SMULTRONSTÅLLE: I levestolen med en bunke bøker.

viktigste oppgave er å gi ungdom fremtidshåp, og jeg vil heller ikke ta fra ungdom dette, men det kan også bli utopisk. Da vi fikk menneskerettighetene etter krigen var det bra. Men nå skal de gjennomføres om en er enig eller uenig – i alle verdens hjørner, og gjerne ved hjelp av bomber. Det er arrogant, menneskerettighetene er bra, men de må faktisk velges.

– Hva tenker du om folkehøgskolen og framtida – de største utfordringene?

– Vi øker jo, så det må være noe riktig vi gjør. Men vi er avhengig av samfunnet rundt, den økonomiske utviklingen. Vi er en motkraft til det å bli raskt ferdig med utdannelsen, blir det mer stress rundt dette kan det bli krevende. Det er en fare for oss hvis ungdom ikke kan ta seg råd til den «luksus» et år på folkehøgskole er. Men jeg tror på 150 nye år for skoleslaget, men vi må stadig kjempe for vår frihet og tid, avslutter en optimistisk rektor.

CAMPBILL-BEVEGELSEN OG VIDARÅSEN

I 2004–2005 var jeg så heldig å få være redaktør for og utgi en bok om virksomheten i Vidaråsen landsby og Campbill-bevegelsen. I anledning av at Campbill-bevegelsen feiret sitt 50-års jubileum i 2016, dukket dette fenomenet igjen til opp på radaren, og jeg begynte igjen å reflektere over hva denne særegne «smått-er-godt» – livsformen egentlig representerer i dagens kulturelle og pedagogiske kontekst.

TEKST: SIGURD OHREM FOTO: GRO MIDTTUN

Jeg gir først ordet til vår alles Nils Christie, som dessverre forlot oss i 2015..

Det finnes mange eksempler på hvordan samfunnet kan gå til grunne. Svært ofte ser ut til å skyldes at samfunnet bare står på et ben. De har glemt mangfoldet. Om det ene benet svikter, kan det derfor gå forferdelig galt.

Vårt samfunn er i helt usedvanlig grad slikt enbenet samfunn...

Men heldigvis, det finnes motkrefter. Det finnes bygdelag som kjemper for små skolene sine, det finnes små kommuner som ikke vil bli store, det finnes sykestuer lokalbefolkningen slår ring om. Også finnes Vidaråsen og de andre landsbyene i Norge og en rekke land.

De er motsamfunn, disse landsbyene. De viser at det er mulig å leve på helt andre måter, motsatte måter...

Disse innsiktsfulle ordene, stammer fra et forord han skrev for meg til den omtalte boken, om Vidaråsen i 2005, og som den gang var tenkt som en introduksjon og en konkret beskrivelse av Camphillfenomenets særpreg og samfunnsmessige betydning. I en annen bok, Små ord for store spørsmål, fra 2009, skriver han følgende:

... At hans språkideal er å uttrykke seg så enkelt som mulig, ja så enkelt at selv mennesker med språkdefekter kan forstå ham. ... og videre...at det innenfor samfunnsfagene er meget sjelden han møter noe viktig som ikke kan uttrykkes med alminnelige ord...

Dette er kloke ord, men også problematiske, det gjelder å stille seg kritisk til dem.

Så hva ligger det egentlig i dette, å uttrykke seg så enkelt som mulig – og hvordan står det i forhold til også å leve minimalistisk – kort sagt: Innebærer dette å forenkle hverdagen til det helt livsnødvendige. Og hva innebærer det egentlig å være sjølberget?

Da jeg tok dette fram igjen i høst, så jeg at disse spørsmålene like godt kunne handle om folkehøyskolens form og rolle som unik arena for liv og læring, både internt, for skoleslaget, men minst like mye, som en innfallsvinkel til at også omverden skal kunne forstå hva dette handler om.

I boken om Vidaråsen fortelles det om livet i landsbyen gjennom årets syklus og om den sammensatte gruppen mennesker som bor der. Jeg vil gjerne benytte sjansen til å gi noen korte, men forhåpentlig talende, glimt fra dette landsbylivet, for så å gi noen eksempler på hva slags overføringsverdi og relevans disse beskrivelsene kan ha for dagens folkehøyskole...

BOKENS OPPBYGNING OG INNHOLD

Boken er delt i femten kapitler, som hovedsakelig faller i tre kategorier.

Først fortelles om bakgrunnen og grunnlaget for opprettelsen av disse landsbyene. De skal være et alternativ til mer

«Camphill-landsbyer er isolerte øyer, som, for å kunne forbli sjølbergede er de avhengige av høy autonomi i forhold til systemet rundt»

tradisjonelle behandlings-institusjoner for innenfor kategorien mennesker med utviklingshemming (tidligere HVPU-omsorgen), en betegnelse som ikke for øvrig ikke brukes på Vidaråsen, men er også en del av et globalt nettverk basert på Rudolf Steiners antroposofiske ideer. Et viktig prinsipp for landsbyene er at de skal være selvforsynte, enten det gjelder mat eller andre ressurser. De har helt klare likhetstrekk med det som på 60-tallet gikk under navnet terapeutiske samfunn, og hvor medikamentell behandling var nedprioritert til fordel for bl.a. sosialpedagogiske metoder.

Også når det gjelder kunnskapsproduksjon kan det virke som om det er et ideal at den skal være selv ervervet, og helst sprunget ut fra de nære praktiske sammenhengene, enten de befinner seg i landsbyen eller i de enkelte menneskenes liv. Mye kan tyde på at denne sjølforsynetheten også omfatter idegrunnlaget, som ikke alltid er like klart og gjennomskiktig, men som blir hovedtema for en senere artikkel. I vår sammenheng holder det å sitere en annen av bidragsyterne til boken, Arve Mathisen, som sier at den antroposofiske tenkingen som utgjør idegrunnlaget, sammen med en kristen etikk, ikke er en trosretning eller noe å bekjenne seg til, men utelukkende er et verktøy for mennesker som er opptatt av tilværelsens store spørsmål.

Videre i boken fortelles det om dagliglivet i landsbyen, hvordan det arter seg innenfor den sykliske og helhetlige bevegelsen året representerer. Hva er så å si hjørnesteinene i dette avsondrete og sjølbergede livet? Det dyrkes og bakes, lages mat og spikkes, formes og støpes, ja i det hele tatt likner dette samfunnet mye på middelalderens agraarsamfunn, eller livet på en tradisjonell og før-industriell gard, men tilsynelatende uten autoritær gudstro og kirketukt. Den kristendommen som praktiseres her virker ved første øyekast men lettere og mer Grundtvigiansk i stilen. Blant landsbyens bosettinger finnes da også spor etter en slik innflytelse, nemlig Nikolai Grundtvigs hus.

En annen type kapitler i boken handler om menneskene som arbeider her, bl.a. om noen av nestorene, og hva slags bakgrunn de kommer fra. Og, kanskje ikke så overraskende, er dette meget fargerike personer, som igjen er medlemmer i et svært så flerkulturelt fellesskap, med opphav bl.a. i ulike deler av sentral- og Øst-Europa, USA, og Norge. Også når det gjelder brukerne (eller landsbybeboerne) som de kalles) er spredningen relativt stor, særlig aldersmessig, selv om dette ikke er mulig å fastslå sikkert.

Et morsomt poeng som illustrerer et sterkt ønske om egalitet og non-stigmatisering i landsbyen, er følgende. Da denne

«Taus og nedarvet kunnskap har en høy status i miljøer som i landsbyen på Vidaråsen, likesom i deler av folkehøyskolen»

boken skulle ferdiggjøres, og billedmaterialet endelig bestemmes, kom det flere spørrende og ett kritisk innspill om forsidene. Den viste seg å inneholde kun medarbeidere og deres barn, men ingen av landsbybeboerne. At dette var en innven- ding ble hurtig nedsnakket, her var jo alle like, og dermed var det ikke grunnlag for noe slikt skille, eller hva?

CAMPBILL VS FOLKEHØYSKOLEN

Hva kan så alt dette lære oss om folkehøyskolen?

Overraskende, og på noen uventede måter, ganske mye.

Camphill-landsbyer er isolerte øyer, som, for å kunne forbli sjølbergede er de avhengige av høy autonomi i forhold til syste- met rundt. De følger årets rytmer og de fleste aktivitetene tar sitt utgangspunkt i praktiske (og nødvendige) oppgaver. Disse oppgavene er naturlig knyttet til livsopprettende funksjoner, og blir dermed ikke abstrakte eller løsrevet fra helheten, de er lette å innse verdien av, og integrere mentalt.

Dette er trekk som er gjenkjennelige fra den tradisjonelle folkehøyskolen, som jo langt på vei var basert på bondekul- turens produksjonsfellesskap. Det lett middelalderiske pre- get (for begge arenaer!) skriver seg med andre ord hovedsake- lig herfra. Innenfor begge livsformer kan man fremdeles støte på patriarker/matriarker, også kalt rektorer eller nestorer, som vandrer fritt rundt.

Diskusjonene om hvorvidt det gjeldende (hjemmeavlede, sjølbergede) tankegodset også skal være et framtidig ideal pågår stadig, om enn i noe modernisert form. Hver gang folkehøy- skolen tar oppi seg et helt nytt fagområde, hører man adva- rende stemmer som sier, «er dette egentlig forenlig med folke- høyskole, er det slikt vi skal drive med»? På Vidaråsen skjer nok slike rystelser mer sjelden. Og, selv om denne form for innven- dinger mot endring og nyskaping ikke alltid springer fra de mest moderne samfunnsteoriene, er de ikke nødvendigvis feilaktige.

Litt mer krevende, og dermed også mer prekært, er det nok å forsvare sjølbergging (og særlig tilbøyeligheter til ideolo- gisk isolasjon) på det faglige eller intellektuelle området. For, det står ikke til å nekte, taus og nedarvet kunnskap har en høy status i miljøer som i landsbyen på Vidaråsen, likesom i deler av folkehøyskolen. Det er da også helt naturlig, de springer begge ut fra en kristen, romantisk/naturorientert, men også delvis motkulturell tradisjon, de er begge delvis mytisk eller åndsfilosofisk inspirert, og de henvender seg og taler til og om

livet selv. I tillegg trekker i hvert fall antroposofien som sekte- risk bevegelse åndelige veksler på noen av de mer skyggelagte delene av Europas nyere kulturhistorie.

TAUS KUNNSKAP OG VARHET FOR DET ÅNDELIGE

Det hersker neppe tvil om at taus kunnskap stadig er et helt sentralt trekk og en nødvendig forutsetning for folkehøyskolens praksiser og virksomhet. For å opprettholde en såpass særegen lærings- og livsform, er nok dette et stykke på vei nødvendig, om ikke alltid så lett å begrunne i forhold til mer moderne peda- gogiske ideer. Folkeskolen er i likhet med Vidaråsen en øy på et åpent hav som heter Verden/Samfunnet. Den er også, i likhet med Vidaråsen en trygg havn for mange elever og ansatte.

Det som ikke er fullt så bra, er at måten vi tenker på, gjør våre refleksjoner, og skaper nye ideer, ikke kan, og heller ikke bør iso- leres i forhold til den verden vi lever og tenker i. På samme måten som det er en flott og grensesprengende opplevelse for mange å dyrke alle sine egne grønnsaker og bake sitt eget brød, er det kan- skje også nødvendig for unge og/eller utsatte mennesker, for kor- tere eller lengre perioder, under et moratorium så si, å få lov til å tenke sine egne tanker fullt ut, og ut fra de enkle omstendigheter og utfordringer hverdagen byr på.

Derimot, hvis slike forestillinger og tenking blir opphøyet til norm for hva som er riktig og galt også i forhold til ver- den rundt, antas lett et motsatt fortegn, og denne forståelses-

VIDARÅSEN

- Camphillbevegelsen ble grunnlagt i 1966. Camphill Landsbystiftelse består i dag av seks ulike steder, her bor det 130 landsbyboere, 50 praktikanter og 98 medarbeidere.
- Vidaråsen er landets eldste og største Camphill-landsby.
- De andre finnes i Vikedal i Rogaland, Solborg i Jevnaker, Jøssåsen i Malvik, Kristoffertunet i Trondheim og Vallrsund gård i Bjugn.
- Et ideal for disse «terapeutiske» samfunnene er å være mest mulig sjølberget.
- Her lever dag cirka 150 mennesker til daglig, voksne og barn. Ca. 60 av de som bor her fast har såkalt psykisk utviklingshemming, en diagnoseform som ikke brukes på Vidaråsen. Landsbyen ligger i Andebu i Vestfold og omfatter cirka 400 dekar jord og har en bygningsmasse på 32 enheter. Utad er Vidaråsen best kjent gjennom sine mangeårige lysaksjoner, som pågikk årlig fra 60 – til slutten av 80-tallet, i regi av rusen i Oslo og Vestfold. Inntektene herfra har finansiert viktige deler av dagens bygningsmasse.

formen blir fort både dogmatisk og innadvendt. Det er viktig både å lære seg å handle og kommunisere innenfor en felles livsverden, og samtidig reflektere over og sette navn på hva vi faktisk foretar oss. For at en praksisnær forståelse og leve-måte skal beholde sin relevans og overføringsverdi til livet i en videre kontekst trengs både etisk våkenhet og evne til dialog og kritisk begrepsdannelse.

Ingen skal påstå at verken Camphill eller Vidaråsen ikke gjør en svært viktig jobb, og dette særlig for en gruppe som ofte har blitt stemoderlig og tankeløst behandlet av det statlige og kommunale omsorgssystemet. De færreste mener likeledes at det mer særegne, ideologiske tankegodset spiller en hovedrolle i måten brukerne møtes og behandles på. Tilsvarende gjelder forhåpentligvis også for folkehøgskolen som skoleslag.

Få vil likeledes ta avstand fra folkehøgskolens felles, kristne tankegods, selv om det på enkelte skoler skulle opptre i en for eksempel dogmatisk og autoritær form. Likevel er det, i disse fusjonsvennlige tider, hvor sammenslåingsiveren igjen yngler i norsk folkehøgskole, viktig å være våken, men også kritisk, ovenfor det åndelige aspektet ved vår tilværelse. En overbetoning av tradisjonelle, eller esoteriske, kristne grunnverdiene på bekostning av for eksempel de allment humanistiske, grund-

vigske eller frihetlige, sosialistiske vil fort skape ubalanse og strid i skoleslaget. På en annen side er det bra dokumentert at sektarisme og åndelig isolasjon fremmer gruppetenking, med alle sine negative særtrekk som, selvtrettferdighet, kollektive rasjonaliseringer og stigmatisering av avvik og ytre motstandere.

Som en avsluttende oppsummering på denne artikkelen er det fristende igjen å lytte til et avsluttende ord fra Nils Christies fortale til boken om Vidaråsen.

Landsbysamfunnene representerer en grobunn for alternativ tenking. De er tenketanker for en annen fremtid. De viser at det er mulig å skape forutsetninger for helt andre typer liv. De er gode å leve i. Men de er også gode for oss som lever utenfor dem.

Eller som han har sagt i en av sine siste bøker (Små ord for store spørsmål – 2009):

Den store samtalen må bevares. Det gjør vi best ved å bygge ned skillet mellom folk og ved å bevare respekten for dagliglivets små ord.

Dét har de klart på Vidaråsen.

I vår artikkelserie om pedagogikk i folkehøgskolen ser vi på hvilke inspirasjonskilder vi kan skimte i folkehøgskolens pedagogikk utover Grundtvig. Først ute var Arild Mikkelsen med en artikkel hvor den jødiske filosofen Martin Buber trer fram. Lena Sendstad har skrevet om Kaospilotene. Olav Klonteig fulgte opp med en artikkel om den amerikanske psykologen Jerome Seymour Bruner. Rune Sødal har belyst Møtet hos Friedrich Bollnow, mens Tore Haltli tok for seg Paolo Freire og bankmetoden. Øyvind Brandt har skrevet en artikkel om montessoripedagogikken. Sigurd Ohrem presenterte filosofen Arne Næss og hans lekne livsfilosofi. Øyvind Krabberød tok for seg prosjektarbeid som pedagogisk virkemiddel. Lena Sendstad skrev om lek og læring, med Lego som eksempel. Odd Haddal besøkte Alverno College i Wisconsin. Benedicte Hambro skrev om kunsten å bruke fortellinger til oppdragelse og dannelse. Sigurd Ohrem så på dialog i lys av Ricoeur og Gadamer. Einar Opsvik presenterte ideen om at læring skjer mellom mennesker – sosialkonstruktivistisk læringsteori. Lev Vygotskij ble belyst av Sindre Findal Vinje. Øyvind Brandt ga oss et innblikk i John Deweys tanker. Øyvind Krabberød skrev om Summerhill-bevegelsen i England. Odd Haddal formidlet Jesus som pedagogisk forbilde. Lærer ved Solborg folkehøgskole, Geir Ertzgaard, lot seg inspirere av filosofen Søren Kierkegaard, mens Sigurd Ohrem så på Sokrates og dialogen. Inge Eidsvåg ga oss et innblikk i sitt pedagogiske ideal – Alf Prøysen. Øyvind Brandt belyste lekfolkkonferanser som metode. Sindre Vinje tok for seg aksjonsforskning i et historisk lys. Willy Aagre skrev om legenden Anna Sethne. Øyvind Krabberød gravde i Nils Christies tankegods rundt pedagogikk, mens Synne Platander ga oss et innblikk i playbackteater – et moderne leirbål. Michael Noah Weiss skrev om filosofisk praksis. Nå tar Sigurd Ohrem for seg Camphillbevegelsen og Vidaråsen.

SERIE: PEDAGOGISK HVERDAG – REFLEKSJONER

 JÆREN FOLKEHØGSKULE
BO OG FRITID

TEKST OG FOTO: SILJE FRAEJORD

Jeg husker det første året mitt som folkehøgskolelærer som et år hvor jeg konstant var forvirret, manglet oversikt, stadig ble møtt med nye utfordringer og nye ting som skulle skje på skolen. Det var som om de hadde et eget språk på lærerrommet, hvor fellestimen Agora, gangmøter og familiehelg var en helt naturlig del, og som jeg ikke forstod betydningen av. Jeg tok en dag om gangen og satset på å overleve året.

Jeg gikk i gang med det andre året mitt med håp om at det ville bli et enklere år, nå hadde jeg jo erfaring og visste mer om hva jeg hadde i vente. Men også dette året ble utfordrende, og jeg hadde langt fra oversikt. Målet mitt var å klare jobben i tre år, for CV'ns skyld.

BLI KJENT MED SØKEREN

Nå er jeg halvveis i mitt tiende kull, og syns jeg har en fantastisk jobb. Språket og folkehøgskolepedagogikken som en gang var fremmed, har nå blitt en naturlig del av meg. På et møte for nye folkehøgskolelærere, sa en foredragsholder til oss at det var først etter tolv år i folkehøgskolen at man kunne kalle seg erfaren. Den gang syns jeg det høstes drøyt ut, og mente han måtte ta feil. I dag forstår jeg litt mer av hva han mente.

Hver høst møter seks elever opp til skolestart ved Jæren Folkehøgskule, og skal gå på Bo og fritidslinja. Det er her jeg er lærer, her jeg hører til. Elevene er lettere psykisk utviklingshemmede, og/eller har store lese- og skrivevansker. Dette er

«Det er internatlivet som lærer elevene mest. Det å være en del av ungdomskulturen borte fra foreldrene, gir dem mange nye opplevelser og erfaringer»

ei godt etablert linje på skolen vår, og er ei av de eldste vi har. Den startet med én lærer, én assistent og fem elever. I dag er vi to lærere, stipendiater og seks elever.

I forkant av opptak til linja har søkerne blitt invitert til en samtale med oss lærere. Dette gjør vi for å prøve å sikre oss at skolen er et riktig valg for eleven. Vi bruker god tid på å fortelle om alle sider ved skolen og internatlivet. Det er viktig for oss at foreldrene også forstår hvilke ressurser vi har, to lærere og stipendiater, og hvilket tilbud vi kan gi.

Vi bruker også samtalen til å bli kjent med søkeren, og stiller mange spørsmål om interesser og innstillinger til ulike ting. Det viktigste spørsmålet, og opptakskrav nummer én, er om eleven ønsker å gå på folkehøgskole. Noen ganger opplever vi at det er foreldrenes ønske, mens søkeren selv er i tvil. Motivererte elever har stor betydning for oss.

BLI MER SELVSTENDIGE

Når vi tar opp elever prøver vi å sette sammen en gruppe hvor de har noen felles interesser. Da blir det lettere for oss å lage linjeopplegg som treffer elevgruppen.

Noen år er elevene veldig forskjellige fra hverandre. De kan ha ulike behov og interesser. Vi prøver da å dele oss opp i grupper, hvor vi har ulikt opplegg. Vi legger likevel vekt på å gi elevene felles opplevelser.

Når vi starter skoleåret lar vi elevene være med å bestemme hva vi skal gjøre. Det er ikke alltid lett å få dem med på dette, de er ofte vant til at noen tar avgjørelser for dem. Etterhvert som de blir tryggere, og vet mer hva de kan velge mellom bidrar de mer. Det fører til at vi noen år er mye ute på tur, både lange og korte turer, med og uten bål, mens andre år er det mer matlaging og hobbyaktiviteter som foretrekkes.

Vi lærere har noen ting som ligger fast i fagplanen. Det er flere emner vi vil at elevene skal igjennom, som kosthold, hygiene, vennskap og kommunikasjon. Vi trener også på å bruke kollektiv transport, lese bussruter, betale billett og orientere seg i nærområdet. Vi syns det er viktig at de lærer å benytte seg av de tilbudene som er tilgjengelige for dem. Det blir derfor både kino, bowling, fritidsklubb, svømmehall og dans på oss.

Et av hovedmåla er at elevene skal bli mer selvstendige. De skal også forberedes på å bo for seg selv, og gjør derfor mange praktiske ting. Vi vasker klær, rom og bad. Elevene lager ukemeny, handlelister og gjør innkjøp. Vi har eget kjøkken, og lager endel mat.

Vi har fokus på god helse, og prøver å gi elevene sunne matvaner. Dette lykkes vi ikke alltid med, fristelsene fra McDonald og Pizzabakeren blir ofte for store. Litt trening i gymsalen, både ballspill, styrketrening og yoga, har vi også med.

GODT INKLUDERT

Det varierer hvor mye undervisning vi har i form av prosjektarbeid, oppgaveløsning, gruppearbeid og selvstendig arbeid. Noen år trives elevene godt med den typen arbeid, andre år ikke. Skrive og lese ferdighetene varierer.

Elevene på linja er godt inkludert i alt som skjer på skolen. Alle elevene har valgfag og gruppefag på tvers av linjene. Kor er et av flere fellesfag. Bo og fritidslinja holder morgensamlinger og lager elevkvelder, og de har kjøkkentjeneste og vaske-timer som alle andre. Vi har også dager hvor vi er med andre linjer på deres opplegg. Da får de blant annet spilt musikk med musikklinja, tatt bilder med fotolinja og surfet med surferne. Det er dager elevene setter stor pris på.

Bo og fritidseleven bor spredd rundt på internatene. Men dersom de deler rom, er dette innad i klassen. Elevene blir godt ivaretatt på internatene, og får alltid hjelp av noen når de trenger det. Det er internatlivet som lærer elevene mest. Det å være en del av ungdomskulturen borte fra foreldrene, gir dem mange nye opplevelser og erfaringer.

I november var linja på studietur til India. De reiste sammen med skolens Foto Safari-linje, men hadde et eget opplegg. Her fikk elevene være på safari, besøke fort og tempel. I forkant hadde de jobbet mye med indisk kultur, dyreliv og religion.

Et folkehøgskoleår går fort, og vi har mye vi vil at elevene skal lære og oppleve. Nå begynner vi å få søknader til neste skoleår, noe som er like spennende hvert år. Hvem skal vi ha med oss til høsten, hvordan blir klassemiljøet, hvilke utfordringer får vi? Men en ting vet jeg med sikkerhet, det blir et uforglemmelig og spennende år. Jeg er heldig.

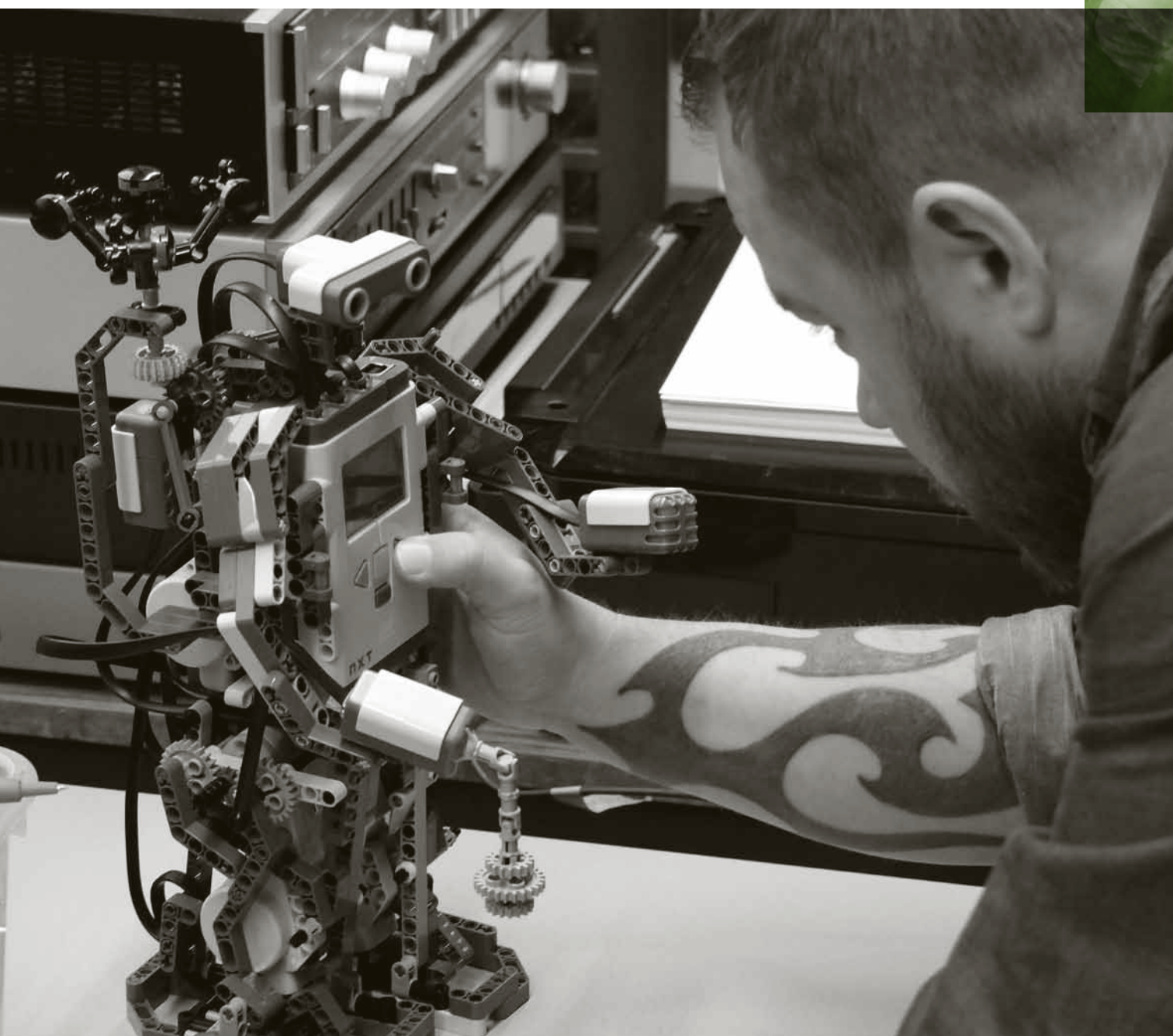

SILJE FRAFJORD,
LÆRER BO OG FRITID

TEKNOLOGI INNTAR FOLKEHØGSKOLEN

*Det er november på Jæren, grått og med yr i lufta. Her treffer jeg
Jani Christoffer Nystrom (33), fersk lærer på den nye linja
Science and innovation ved folkehøgskolen på Klepp.*

TEKST OG FOTO: ØYVIND KRABBERØD

«Vi har et fokus på gjenbruk – bruke noe gammelt for å lage noe nytt. Vi stripper PCer for hva vi kan bruke her og nå»

Han tar meg med inn i sitt klasserom – jeg ser meg raskt rundt, her er høytalere, diverse gamle radioer, cd-spillere, en legorobot, 3-D printere, kabler, små databrikker, PCer og en masse duppedinger.

Jani er ingeniør fra Høgskolen i Vestfold, elektro og automasjon. Han har jobbet for Aker SolutionS og flere år for amerikanske NOV, der han jobbet mye med undervisning og kundekurs. Han var på vei til USA for å jobbe da Jæren folkehøgskule kom med sin 3. utlysning – så sende han inn en søknad før han dro.

GJENBRUK

– Det var tøft å si fra seg en sikker jobb, for det var jo litt usikkert med rekrutteringen til den nye linja. Men det gikk flott, 16 elever startet opp i august, forteller han fornøyd.

Folkehøgskole var ikke helt ukjent for Jani, som opprinnelig kommer fra Trøndelag og Sandefjord. – Jeg gikk som 16-åring på Bømlo på teaterlinje og senere på NISS på lys og scene. Han forteller at liker veldig godt å formidle og motivere andre til å praktisere – og det får han nå god mulighet til på folkehøgskolen.

Jani kom til en beskrivelse av tenkt innhold på linja, men forteller at han har måttet tilpasse det etter egne kunnskaper og det elevene vil ha. De har startet opp med grunnleggende innføring i elektronikk, strøm, spenning og utregninger. Litt matematikk har det også blitt. Det er lite tavleundervisning og mye én til én hjelp.

– Vi har et fokus på gjenbruk – bruke noe gammelt for å lage noe nytt. Vi stripper PCer for hva vi kan bruke her og nå. Vi omgir oss med teknologi, men mange har liten forståelse for det, men nå begynner teknologi å bli en så stor del av livet

at vi trenger mer innsikt. Programmering kommer nå i barne-skolen, og teknologi i praksis på ungdomsskolen. Læreplanen stiller store krav til hva elevene skal lære, forteller en engasjert ingeniør.

I Sandnes har de en Vitenfabrikk – en kodeklubb hvor syv frivillige fra linja deltar. – Jeg synes det er fint å sparke de i gang litt der, å se verdien av slikt arbeid er en fin erfaring, det er fint å ha på CVen og en måte å motivere til læring på, forteller Nystrøm.

STARTKIT

Da de startet opp på teknologilinja, som den skal hete fra neste år, fikk alle et startkit og en databrikke/minidatamaskin. Fra dette skal elevene lage sitt eget prosjekt. Dette ser jammen krevende ut – og Jani forteller at det er mye prøving og feiling, og noen små «ulykker» har det vært underveis. – Jeg prøver også å hjelpe de til å jobbe sammen, de er flinke i ulike ting, da er det flott å samarbeide. De skal også lære seg å presentere sine prosjekter – de skal være istand til å forklare hva de holder på med. Det er også mye god læring i å finne ut ting som ikke lar seg gjennomføre.

Journalisten klør litt i fingrene, her er muligheter. En legorobot smiler til meg, her er 3-D printere og scannere. Og mulighetene er store også utenfor klasserommet. Klassen besøker bedrifter og har allerede vært på maker faire messe i Berlin.

– Det er mye som skal på plass dette første året, vi må prøve oss litt fram. Jeg har mange gode kontakter, så det blir litt «work in progress». Etter jul er planen å kontakte skoler og vise fram noe av det de har produsert og så lage opplegg for elevene.

Det er ikke brukt store summer for å få i gang denne teknologilinja, en del brukte ting er skaffet, under 30.000 kr er investert. Selv må elevene holde en laptop.

EGNE PROSJEKTER

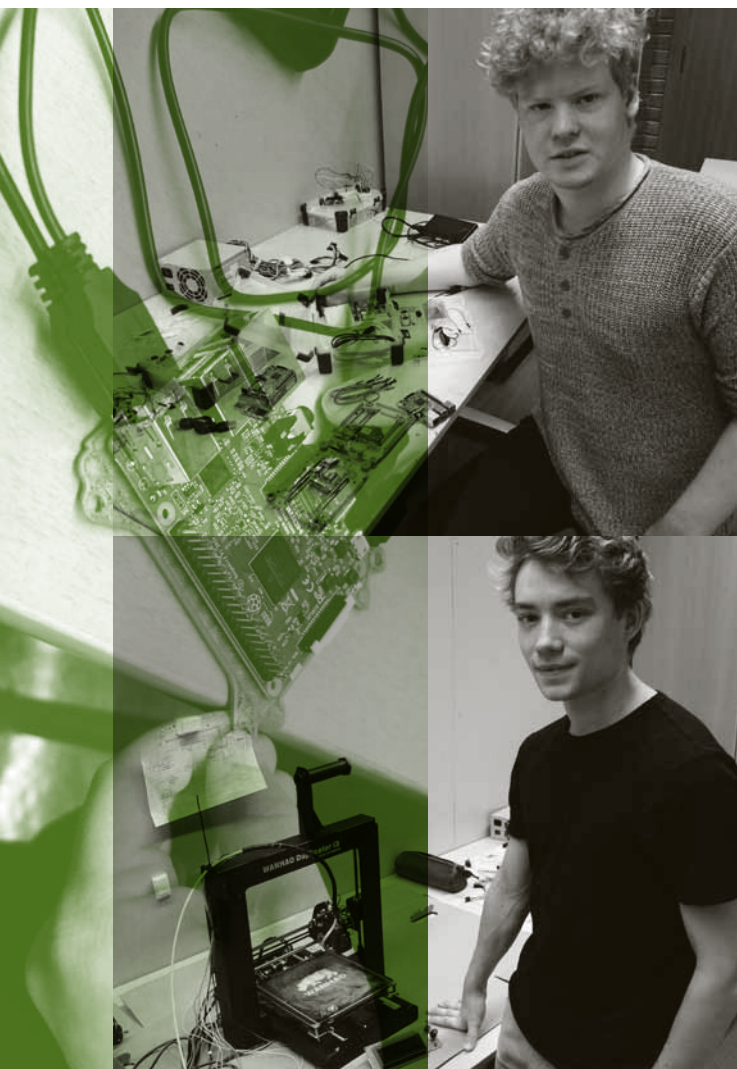
To spreke karer kommer inn, de har fått et friminutt i et pågående internasjonalt prosjekt, som hele skolen deltar i. Det er Hans Ole Bergh (19) fra Stord og Axel Kjønsberg (18) fra Oslo.

– Hvorfor til Jæren? Hans Ole kommer fra videregående, automasjon. – Jeg synes opplegget virket spennende, og hadde lyst til å lære med programmering og elektronikk, og så er det

«Nå er han i full gang med å lage en plotter av gamle PC-deler og en DVD-spiller»

jo befriende å slippe karakterer, forteller han. I starten lette han etter et passende prosjekt – nå er han i full gang med å lage en plotter av gamle PC-deler og en DVD-spiller, nødvendig programmering har han lært seg. Han synes det er flott å kunne få til ting i praksis.

Axel synes også det er spennende med folkehøgskole. – Jeg har ikke kjedet meg et sekund. På morsiden har de gått på folkehøgskole i generasjoner, så det var positiv backing på hjemmefronten, forteller han. Axel har funnet sitt prosjekt; han skal utvikle et elektrisk skateboard. Først en liten prototype med et trådløst system. – Funker det skal jeg bygge det virkelig, avslutter han engasjert.

På Jæren folkehøgskule arrangerte de internasjonal uke da jeg var der i november. I løpet av denne tradisjonsrike uka legger de bort den vanlige undervisningen, fordyper seg i internasjonale spørsmål og jobber mye i grupper.

Dette året hadde de besøk av palestinske studenter og fikk innblikk i den vanskelige situasjonen på Vestbredden og i Midt-Østen.

Elever på linja Bo og fritid hadde dannet en hyggepatrolje hvor de hadde som mål å glede de andre. På bildet er det bollebakst ved f.v. Jonathan Alvarez, Stine Haaland og Thomas Nadeau. De delte stolt med seg av dagens produksjon – og bollene var kjempegode kan vi forsikre!

OK

Ledig stilling som REKTOR

*Vår leder skal gå av med pensjon,
og vi søker hans etterfølger.*

*Fullstendig utlysning finnes
på våre hjemmesider*

www.pedermorset.no

og på NAV sine sider.

Søknadsfrist 28. februar 2017

PEDER MORSET **folkehøgskole**

Fossan 23, 7584 Selbustrand

REKTOR DAG FOLKVORD: ØNSKER TEKNOLOGI OG REALFAG VELKOMMEN I FOLKEHØGSKOLEN

Ved Jæren folkehøgskule har de hatt jevn og god rekruttering over mange år, og stabile linjer. Men så merket de at det sviktet – spesielt på linja Film og foto. De så at de måtte gjøre noe, men hva?

TEKST OG FOTO: ØYVIND KRABBERØD

Rektor Dag Folkvord forteller at de måtte inn med noe nytt. De forsøkte en sykkelinje, men den floppa. De satte så i gang en prosess for å få opp flere ideer. De hentet innspill fra konkurransen som gikk sentralt med *Min drømmelinje*. Etter en lang prosess sto de igjen med tre linjer: Sal og scene, Geocaching/reise og Science and innovation.

Dag hadde en spesiell forkjærlighet for Science-linja, men de la ut alle tre linjene før skoleåret 2016–17.

– Det gikk noen uker og det var Science and innovation som stakk av. Vi fulgte opp og brukte spesielt Facebook for å markedsføre tilbudet. Og det har gått veldig bra, vi startet opp med 16 elever på linja, forteller en fornøyd rektor.

ingeniør Jani Christoffer Nystrøm (33) ble tilsatt, det var et godt valg, konstaterer Folkvord.

Innholdet på linja ble justert etter at læreren var på plass, men det er fremdeles veldig åpent. Av de 16 som startet opp var det 15 gutter og en jente. Komende skoleår skifter linja navn til Teknologi 2.0.

MATEMATIKK VALGFAG

Dag Folkvord synes det er rart at teknologi har vært så fraværende i norsk folkehøgskole, det er nesten som en del av virkeligheten ikke har eksistert – realfag har vært nesten helt borte fra tilbudet.

– Det er en stor målgruppe som vi ikke har invitert inn. Med den nye linja

og ny lærer tilbyr vi også valgfag i matematikk. Det er mange som sier de ikke kan matte, de har falt ut. Vi ønsker å hjelpe de til å senke skuldrene.

Jæren-rektoren er også opptatt av mulighetene som ligger i teknologien, ikke minst miljøteknologien som han mener er vesentlig for verden i framtida. – Alternativ energi, elsykler etc er den nye læreren interessert i, så dette blir spennende, sier Dag.

Ved Jæren folkehøgskule hadde de tidligere en vindmølle. De senere årene har de jobbet mye med energiøkonomisering ved skolen, og el-forbruket ligger i dag langt under snittet for de norske folkehøgskolene. Nå vurderer de å legge solceller på de flate takene ved skolen. Dette blir det spennende å følge.

ELEKTRONIKK OG DATASTYRING

De måtte ut for å søke etter lærer, noe de trodde skulle være enkelt i en tid med tørke i oljesektoren. Og mange søkere fikk de, med en snittalder på nærmere 60 år.

– Vi ønsket oss en linje med vekt på elektronikk og datastyring, ikke kolber og loddebolt. Vi kjørte to utlysninger til og fant 2–3 aktuelle. Elektronikk-

«Dag Folkvord synes det er rart at teknologi har vært så fraværende i norsk folkehøgskole, det er nesten som en del av virkeligheten ikke har eksistert»

ELEVER PÅ LINJA SOSIALT ARBEID GJØR EN FORSKJELL

Sosiallinja, eller Sosialt arbeid, som den nå heter har gått med god søkning svært lenge. Sosiolog Jorunn Solvang (52) har 16 års fartstid på folkehøgskolen, og driver linja som har fokus på handlingsrettet praksis.

TEKST OG FOTO: ØYVIND KRABBERØD

Dette er linja for ungdom som ønsker å jobbe med mennesker, og Jorunn forteller at det er en rød tråd i opplegget at de får bruke seg selv. De er innom en rekke emner i det sosiale arbeidet – det kan være rusproblematikk, barnevern, fengselsarbeid, psykologi og psykisk helse. Frivillighetsarbeid står også sentralt gjennom hele skoleåret. Her har elevene ulike oppdrag – det kan være terapiledning, som leksehjelp, fritidsassistent, flyktningehjelp og besøk hjemme hos småbarnsfamilier. – Å bidra med frivillig arbeid er paradoksalt nok obligatorisk for elevene. Men frivillig arbeid må baseres på lyst og interesse. Derfor er det viktig å finne en oppgave som eleven opplever som givende og lærerik, og det er selvsagt mulig å bytte oppdrag i løpet av skoleåret. Vi har et godt samarbeid med Klepp frivillighetssentral som blant annet har en møteplass for rusmisbrukere, og de er glad for å få med ungdom, forteller Jorunn. Elevene jobber ofte to og to, men også alene. Elevene har en loggbok hvor de noterer ned egne refleksjoner og erfaringer, det gir god bevissthet i arbeidet de deltar i, forteller sosiologen.

DESTINASJON LONDON

Dette året har Sosialt arbeid 16 elever, fire gutter. Læreren forteller at det nesten alltid er gutter på linja, men at jentene er i flertall. Med så mye praksis er det mye logistikk – mye å holde styr på for linjelæreren.

Som folkehøgskolelinjer ellers i skoleslaget står studieturer på programmet, men det er ingen sightseeing de legger ut på. Destinasjonen er London hvor de jobber to dager som frivillige på et senter for hjemløse, og de besøker også ulike organisasjoner. I storbyen benytter de seg av firmaet Unseentours som drives av tidligere hjemløse. – Det elevene kan bidra med som medmennesker er en viktig del av Sosialt arbeid, og jeg håper jo at de får noe igjen for dette, sier Solvang. Nå står den «store» reisen til Sør-Afrika for døren. Linja er to uker i Cape Town, med fokus på frivillig arbeid og læring gjennom møte med mennesker. Elevene arrangerer ulike innsamlingsaksjoner for avreise, til støtte for «institusjonene» de besøker i townships utenfor Cape Town. Mye av tiden oppholder de seg i

townshipen Khayelitsha, hvor de bidrar i Glorias barnehage og ved det lokale velferdssenteret Iliso Care Society. Der blir de kjent med folk og kultur gjennom overnatting hos familier og workshop med lokale ungdommer i Khayelitsha.

AKTIVITETSDAG

Det er rikelig med aktiviteter for de heldige elevene på linja. Når jeg besøker folkehøgskolen skal elevene ut og jobbe i barnehager og skoler – i en linjeuke, med påfølgende aktivitetsdag for lokale barnehagebarn på folkehøgskolen.

Da skoleåret startet i august arrangerte elevene en blåtur for 120 psykisk utviklingshemmede fra en vernet bedrift på Jæren. De sto for ulike aktiviteter, oppgaver, musikk og grilling. Det ble en flott dag med gode tilbakemeldinger.

– Det er gøy stadig å finne på noe nytt og det er veldig positivt å samarbeide med institusjoner i nærområdet. Det er flott for elevene å planlegge noe – og så sette det ut i praksis med aktiviteter, avslutter en engasjert Jorunn Solvang.

«Det elevene kan bidra med som medmennesker er en viktig del av Sosialt arbeid, og jeg håper jo at de får noe igjen for dette»

ANMELDELSE AV STORTINGSSPILLET

Like før jul fikk alle landets folkehøgskoler en gave fra Stortingets undervisningsavdeling. «Stortingsspillet» er et spill om makt, allianser og allmennkunnskap og et flott tilskudd til rekken av kunnskapsspill.

STOR SUKSESS

Elevene på Ringerike folkehøgskole har prøvd spillet med stort hell. Det er solid og lekkert laget med kjente norske maktsymboler og få brikker å holde orden på. Spørsmålene spillerne må svare på varierer i vanskelighetsgrad, og vår erfaring er at det er vanskeligst å svare på spørsmålene som dreier seg om politiske begreper. Det er naturligvis lagt inn morsomme hvileskjær i form av pressekort som avslører hva som skjer i kulissene og som kan gi heldige og uheldige utslag for spillerne. En del flaks gjør spillet uforutsigbart og spennende. Målet er naturligvis å vinne regjeringsmakten.

SKJØR MAKTBALANSE

Når spillet begynner kaster man terning for å avgjøre hvem som begynner i posisjon og opposisjon. Det gjør at spillerne ikke kan avgjøre på forhånd hvem de vil spille med, og kunnskapsnivået blir tilfeldig fordelt. I løpet av spillet dannes allianser og spillerne må samarbeide. Maktbalansen er skjør, og det er lett å miste regjeringsmakten.

POLITIKK OG SAMFUNNSFAG

«Det er et interessant spill for alle som er interessert i politikk og samfunnsfag,» sier Mathias som går Global Solidaritet. Han likte spillet så godt at han lånte det med seg hjem og spilte i julen. «Her gjelder det å holde tungen rett i munnen, for det er mange elementer å holde orden på,» kommenterer Joakim fra Stand Up & Revy. «Det er ikke like enkelt å være presis når man skal prøve å forklare begreper,» sukker Aleksander fra Stand Up & Revy.

ALLMENNKUNNSKAP

Spillet er uten tvil et morsomt tilskudd til rekken av kunnskapsspill. Det henter spørsmål fra seks kategorier: Innenriks, utenriks, historie, menneskerettigheter, påvirkning og lett blanding. For å komme seg videre i spillet må man svare riktig på minst tre spørsmål. Spørsmålene varierer i vanskelighetsgrad fra kort til kort, men som Mathias sier: «Dette er allmennkunnskap vi bør ha med oss.»

BENEDICTE HAMBRO

NORDISKA: STORSLÅTT KUNSTUTSMYKNING

Etter et stort byggeprosjekt til over 20 millioner kroner er nå kunsten på plass ved Nordiska folkhögskolan i Kungälv. Med en stor gave fra danske Maesrk-fond på 2,9 millioner kroner fikk den færøyske kunstneren Trondur Patursson oppgaven med utsmykningen.

AV ØYVIND KRABBERØD

Patursson er særlig kjent for sine glassmalerier og store installasjoner. Med sin glassinstallasjon *Kosmisk Rom*, laget i forbindelse med Kulturbý 96 i København, fikk han stor oppmerksomhet.

Den store utsmykningsoppgaven, som Tondur Patersson har utført for Nordiska folkhögskolan, inneholder blant annet 15 store fugler i glass som svever oppunder taket og bildet «livets landskap», et glassmaleri lyssatt bak i rammen.

Patursson forteller om to muligheter i kunsten, enten å ta utgangspunkt i mennesket eller naturen. Han prøver å fange sjelen i naturen. Dette er alvorlige saker for kunstneren. – Hvis du ikke får til dette så dør kunsten, konstaterer han. Han ser på verket sitt, fuglene, som en havets symfoni. De tar farge av havet – da kan de bli røde, gule, blå... Belysningen i rommet og årstidene vil gi betrakteren ulike opplevelser gjennom året.

Det er også en filosofisk tanke bak de svevende fuglene. «Fuglene» kommer inn, og så skal de ut igjen i verden. Patursson ser på seg selv som en ekspressionist. En bruker alt en har opplevd og tar det inn i verket.

Kunstneren vil fange storheten i naturen – og det synes vi verket reflekterer.

TRÓNDUR SVERRI PATURSSON (født 1944 i Kirkjubøur) er en færøysk kunstner. Han betraktes som en av de største nålevende fra øygruppen. Patursson har også deltatt i en rekke ekspedisjoner med briter Tim Severin.

Tróndur Patursson ble født i Kirkjubøur på Færøylene i 1944. Han gikk på Statens håndverks- og kunstindustriskole i Oslo 1966–1967, var en tid i lære hos billedhuggeren Ståle Kyllingstad, og ble deretter opptatt på ved Statens kunstakademi i Oslo, hvor han gikk i tre år. Han holdt sin første separatutstilling på Listasavn Føroya i Tórshavn i 1973.

Tróndur er en særdeles eksperimenterende kunstner som har uttrykt seg på flere felter. Han arbeider med skulpturer og relieffer i jern, kobber og andre metaller. Drivtømmer, forkullet tre, hvalknokler, stein og andre av naturens egne materialer anvendes i monumentale skulpturer, hvor det legges vekt på stofflighet, struktur og dekorativ kvalitet.

Tróndur Patursson er i dag høyt anerkjent både som maler og billedhugger, særlig for sine glassmalerier, av hvilke det er grunn til å fremheve hans arbeider i Gøta Kirke (1991–1994), Tórshavn katolske kirke (1993), altertavlen i Tornbjerg Kirke, Odense, samt den store speil- og glassinstallasjonen *Kosmisk Rom* som ble laget i forbindelse med Kulturbý 1996 i København.

KILDE: WIKIPEDIA

DELING AV KUNNSKAP

Hvordan sikrer vi oss at verdifull kunnskap fra et tilsyn til et annet blir formidlet og oppfattet? Ved Ringerike folkehøgskole har vi prøvd mange modeller, og har funnet et system som faktisk fungerer.

Vi levde lenge med en skrivebok der alle skulle notere små og store hendelser etter endt tilsyn, men erfarte at mange vegret seg for å skrive. Det tok tid, og noen av oss syntes det var ganske en ganske avleggs metode.

Fellesmail

Løsningen var enkel og fungerer glimrende. På slutten av tilsynet, gjerne i forbindelse med stenging av skolen, stikker tilsynslærer innom kontoret og skriver en kort mail med informasjon vi mener er viktig å videreformidle. Det kan være en beskjed til vaktmester eller kjøkken om noe som ikke fungerer, at kjøkkenkomiteen ikke møtte fulltallig og at en elev må følges opp av neste tilsynslærer, eller det er en elev som er syk og som må sees til av internatleder neste morgen. Tilsynslærer noterer også hva slags aktivitet han eller hun satte i gang og sier noe om stemningen på skolen.

Mindreårige flyktninger

Vi har ansvaret for åtte mindreårige flyktninger og må sikre oss at alle er blitt sett i løpet av tilsynsdøgnet. Det er enkelt å sjekke ved kveldsmaten, og rapporten inneholder en kort notis som viser at alle er sett og snakket med. Rapporten om «Ny i Norge-elevene» kan også fortelle om noen har reist fra skolen med tilsynslærers velsignelse, slik at neste tilsynslærer vet hvem han eller hun skal se etter.

Er viktig og blir lest

Når alt er ferdig skrevet sendes den i en felles mail til alle ansatte. Vår erfaring er at samtlige ansatte faktisk leser rapporten. Den blir etterlyst hvis den mangler og er et viktig redskap for det sosialpedagogiske arbeidet på skolen.

BENEDICTE HAMBRO

Ronnie MAG Larsen er Folkehøgskolens faste spaltist. Han er folkehøgskolelærer, forfatter og musiker. Her gir han oss sitt skråblikk på verden.

EN LITEN STORTING

På en morgensamling for noen dager siden spurte jeg alle elevene om de visste hva stortingspresidenten i Norge heter. Ingen kunne svare på det. Jeg forventet det heller ikke og det er litt trist, men; slikt er det vel bare å finne på nettet-mentaliteten, griper jo om seg. Men så er det jo valgår i 2017 og vi må jo komme innom politikk på nasjonalt nivå, også i folkehøgskolen. De fleste elevene skal jo faktisk stemme for aller første gang, tenk det da. Det er vanskelig og jeg tabbet meg skikkelig ut som førstegangSVelger.

Vi har også et ansvar som skoleslag der danning, respekt, kunnskap og svært mange andre skoleslagfremmede fyndord står i fokus, spesielt utenfor Stortinget en høstdag om det kniper til i budsjettet.

Like før jul fikk vi i personalet en liten vekker. En student mente vi påvirket elevene i altfor stor grad politisk. Hm. De ansatte på Holtekilen står svært ulikt når det kommer til politikk, men vi har jo et verdigrunnlag som respekteres, og kanskje vi på den måten fremstår ensrettet politisk.

Men da slo en annen ting meg, ikke hardt, men jeg fikk en liten ørefik. Vi folkehøgskolelærere har kanskje en venstredreining, men er det bra for skoledemokratiet og allsidigheten? Eller for å si det på linjene og ikke mellom, er det greit å fronte Frp og andre partier på den ytterste høyrefløy i folkehøgskolen, som ansatt? Selvsagt er det rom for det, sier nok de fleste, men er det virkelig det, og kanskje vi bør ta den politiske debatten i kollegiet.

Jeg synes vi skal gjøre det litt grundigere og ikke bare fremme karikaturene i politikken dette året, for slik blir man kanskje klokere og snillere.

Så kan du jo spør om jeg har en agenda og om jeg er høyrevridd? Nei! Jeg driver forresten og starter eget parti, Kulturpartiet, men det skal du og alle elevene få vite mye mer om frem mot 2021, slik førstegangsvelgerne om fire år vet hvem de da skal stemme på.

Og om du nå ikke har googlet det så heter stortingspresidenten Olaf Michael «Olemic» Thommessen. I alle fall da dette ble skrevet.

Godt valgår!

RONNIE MAG LARSEN

ØYEBLIKKET

New York Metro: Dette bildet ble tatt på studietur i New York med FotoReise-linja ved Sogndal Folkehøgskule. New York er en by med uendelige fotomuligheter, selv på en metro. Det å komme til en by med skyhøye bygninger og møte utrolige mange forskjellige mennesker gir inntrykk. Nydelig var det også å få oppleve Top of the Rock under solnedgangen og se byen i all sin prakt og så få dra ned i undergrunnen og oppleve et mer urbant miljø. New York er en by jeg absolutt vil reise til igjen senere.

Foto: Tove Hellestvik. Sogndal folkehøgskule
(Kamera: Canon 600d, 24 mm)

URFOLK TIL KAMP

Éin av tre Navajo-indianerar har diabetes som følgje av overvekt. Kan skattlegging bidra til å gje dei sunnare mat?

..... – Systemet vårt er heilt nytt, seier Denisa Livingstone. Då vi byrja å jobbe for den nye lova, var det ingen som eigentleg visste om vi i det heile har høve til å vedta lover for oss sjølve. Men då det synt seg at vi hadde det, gjekk vi i gang.

Det ho gjekk i gang med, var ikkje berre å slåst for noko, men i like stor grad å slåst mot nokon. Sukker- og brusindustrien har sidan 2009 brukt 67 millionar dollar på å slåst mot såkalla «sodataxes». I 2014 vart Berkeley, California, den fyrste byen i landet til å innføre ein produsentskatt på sukkerhaldig drikke, etter at over tretti freistnader har vorte stoppa.

DAG OG TID

NÆRHEIT TIL LÆREREN

Nå forventer elevene at de kan fortelle lærerne om personlige forhold som kjærlighetssorg, viser ny studie.

Et godt forhold mellom elev og lærer kan forebygge frafall, viser den nye studien *Lærer-elev-relasjon, psykisk helse og frafall* fra Høgskolen i Sørøst-Norge. Studien viser også at en god lærer/elev-relasjon påvirker elevenes psykiske helse. Både formelle og uformelle samtaler fremmer den gode relasjonen mellom lærer og elev.

AFTENPOSTEN

KALENDER 2017

4. april 2017

19.–20. april 2017

30. mai – 1. juni 2017

12.–16. juni 2017

7.–11. august 2017

13.–15. september 2017

Kurs for internatledere, Oslo

Kurs for ansatte som arbeider med tilrettelagt undervisning og folkehøgskole, Sanner Hotell, Gran

Landsmøtet i FHF 2017, Elverum folkehøgskole

Seniortreffet 2017, Natur og kultur i bygdene Ørsta og Volda, Møre folkehøgskule, Ørsta

FOLKEHØGSKOLEUKA 2017, Kurs for nye i folkehøgskolen og andre kurs, Skiringssal folkehøgskole, Sandefjord

Informasjonskonferanse på Lillestrøm

Følg med på «Kalender» på www.folkehogskoleforbundet.no for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

AKTIVE GRUPPEREISER ET ENKELT VALG

Vi i KILROY er eksperter på å arrangere gruppereiser. Vi vet akkurat hva som skal til for at linja, klassen eller hele skolen skal få en utrolig reise, der samhold bygges og minner skapes. Nå har vi satt sammen en rekke spennende reiser for aktive grupper. En god miks av herlige destinasjoner og spennende aktiviteter.

Vår lange erfaring med å arrangere gruppereiser og alt det innebærer, gir oss en uvurderlig kompetanse. Med erfarne reisespesialister, den beste servicen og fleksible løsninger, tar vi oss enkelt og greit av hele prosessen.

Kontakt oss for gratis tilbud:

- 026 33
- gka@kilroy.no
- groups.kilroy.no

KILROY

EIN LEVANDE FOLKEHØGSKULE MED LANGE TRADISJONAR

Fjordane Folkehøgskule har i år 140 års jubileum. I 2016 er det 77 elevar ved skulen, av desse går 40 på hestelinjene, 7 tek kunstfag, 13 går på Vikingliv, 9 går på sirkuslinja og 8 på bu- og fritid.

Det er ni lærarar i tillegg til rektor, inspektør og vaktmeister.

Også i år vil skulen ha arrangementet «Jul i stallen» på hestesenteret, der blir det show, salg av gjenstandar og vikingleir.

FJORDINGEN

ØYTUN SKIFTER NAVN

Ærverdige Øytun folkehøgskole blir historie, i navnet vel og merke. I framtiden skal det hete *Alta folkehøgskole – folkehøgskolen for Arktisk Villmarksliv*. Fortsatt lokalisert i Øvre Alta, ikke langt fra Lampemyra og idyllisk plassert under Skoddevarre.

– Øytun folkehøgskole har vært et godt varemerke for oss helt siden 1969, men nå tror vi at Alta Folkehøgskole vil bli et enda bedre varemerke for nye ungdomsskull, begrunner rektor Helge Ludvigsen overfor Altaposten.

Det er imidlertid ingen ungdom av en folkehøgskole vi snakker om. Øytun folkehøgskole ble nemlig startet i Havøysund allerede i 1917 og har 100-årsjubileum kommende år. I starten var det et samarbeidsprosjekt mellom Normisjon, Indremisjonsforbundet og Norges sameisjon.

ALTAPOSTEN

PENGER FRA MILJØFOND

Prosjektgruppen som jobber for å etablere folkehøgskole på Svalbard har fått 219 500 kroner fra Svalbards miljøvern-fond til det videre arbeidet. Fondet mener at en folkehøgskole vil være en verdifull opplæringsarena for miljøengasjert ungdom, skriver Svalbardposten. Fondet gir også penger til Store Norske for å sette i stand og sikre ytterligere seks taubanebukker.

NRK

FORNØYDE ELEVER VED FOLKEHØGSKOLENE

Vi blir stadig mindre fornøyd jo høyere oppe i utdanningsløpet barna kommer. Men videregående skoler gjør et byks opp i forhold til i fjor. Studentene ved høyskoler og universiteter er minst fornøyd.

Foreldre ser ut til å være mer fornøyd enn i fjor med utdanningsløpet til sine barn. Men både elever og foreldre blir stadig mindre imponert over tilbudet de får, jo lenger ut i utdanningsløpet podene kommer.

Og selv om elevene synes at høyskolene er bedre siden i fjor, har høyere utdanning fortsatt litt å gå på. Det viser en omfattende studie av både elevers foreldres tilfredshet med utdanningsløpet i Norge fra EPSI Rating.

Elever ved norske folkehøgskoler er nok en gang meget godt tilfreds med året ved folkehøgskole.

– Folkehøgskolene har ifølge elevene et godt faglig innhold, engasjerte og kompetente lærere og relevante studieturer.

Dette i kombinasjon med et godt sosialt miljø på skolene bidrar til høy trivsel og til at elevene er meget godt fornøyd, sier Høst.

FORSKNING.NO

#FHSLiv

Mørketiden er lystest. Repost fra @lofotenfolkehøgskole. Foto: Thomas Sirevåg

Fornøyde elever på @skjebergfolkehoyskole fikk prøve seg på lysdypping

Nyttårsball. Gleder meg til ett år med disse #fredlyfhs

DORTE BIRCH

BÆREKRAFTPERSPEKTIV I FOLKEHØGSKOLEN?

«Bærekraftperspektivet skal ligge til grunn for all utdanning» heiter det m.a. i ei fråsegn frå Folkehøgskoleforbundets landsmøte i juni 2015. Her blir det peika på at folkehøgskolane har som mål å utvikle «myndige verdensborgere gjennom personlig, faglig og demokratisk danning». «All menneskelig aktivitet må være bærekraftig i samtiden og for framtiden, både kulturelt, økonomisk og økologisk».

Fråsegna viser til dei 17 bærekraftmåla som FN har formulert.

U t frå desse ambisjonane er det interessant å studere Folkehøgskolekatalogen 2017–2018. Den gir oversikt over dei 78 folkehøgskolane i landet og kva slags faglege og sosiale tilbod dei gir. Her er heile 550 linjer, og rundt 10 % av all norsk ungdom tar eit år på folkehøgskolen, og på dei fleste folkehøgskolane er elevane over 18 år. Folkehøgskoleåret er for dei fleste svært viktig med tanke på å finne innhald og retning for vidare utdanning, yrkesliv og samfunnsengasjement. «Fag og undervisningstilbud er i stadig forandring, men kjernen er den samme. Den handler om danning», heiter det i katalogen.

Derfor er det – etter mi meining – både overraskande og lite gjennomtenkt at utviklinga med stadig fleire reiser til land og område så langt frå Skandinavia som råd, synest å halde fram. Driv du med ballidrett, må du helst til Brasil eller Sør-Afrika, og fjellsport og friluftsliv bør helst utøvast i Indonesia, Øst-Afrika eller på New Zealand eller Maldivene. Om friluftslivet skal vere ekstra «saftig» eller eksotisk, bør det kanskje vere på Costa Rica, i Karibia eller i Sør-Amerika. Og idrettsaktivitetane blir sjølvstakt ikkje verdifulle nok

utan at dei blir lagt til Zanzibar, Hawaii, Fiji-øyane eller Australia. Ekstremsport og «multisport» må ein gjerne til Sør-Afrika eller Bali for å halde på med.

Fleire folkehøgskolar har faglege tilbod som fokuserer på frivillig arbeid, internasjonal solidaritet, og hjelpearbeid. I kva grad slike tilbod er nyttige og utviklande for andre enn dei unge frå Noreg, eller om dei først og fremst stimulerer nysgjerrigheit og eventyrlyst og «perfeksjonerer reisefoto», er ei viktig problemstilling.

Folkehøgskolen viser gjerne til røtene sine, med tanke på at dei skulle «vekke, nære og opplyse» dei unge og gjere elevane dyktigare til det livet dei hadde framfor seg. Det nasjonale perspektivet i opplæringa har sjølvstakt blitt justert i global retning. Men globalt perspektiv og global solidaritet fremmer ein ikkje med tusentals turistreiser og økologisk katastrofale fotavtrykk. Folkehøgskolekatalogen 2017/18 tyder på at folkehøgskolane – til liks med dei fleste av oss – har store utfordringar framfor seg når det gjeld å utvikle opplæringstilbod som er globalt solidariske og betre i tråd med FN's bærekraft-ambisjonar.

EIVIND HASLE, SURNADAL, PENSJONERT LEKTOR OG FORFATTER

Tore Haltli svarer side 44.

«Driv du med ballidrett, må du helst til Brasil eller Sør-Afrika, og fjellsport og friluftsliv bør helst utøvast i Indonesia, Øst-Afrika eller på New Zealand eller Maldivene»

TRENG ME FOLKEHØGSKULEN?

AV TORBJØRN LJONES, REKTOR VED LILLEHAMMER VIDREGÅANDE SKULE

Folkehøgskulane har eit godt omdømme. Skuleslaget har lange tradisjonar og er spreidde ut over heile landet. Dei siste åra har elevtilgangen vore god og skulane er trygge. Det er svært vanskeleg å starta opp nye skular, men få gamle er nedlagde. Mange har fått nytt liv, og enkelte har dubla søknadene på få år.

SLIK HAR DET IKKJE alltid vore. Sidan det å gå på folkehøgskule er frivillig og ikkje ei lovpålagt verksemd, har elevtalet svinga. På 80-talet, under og etter den økonomiske krisa, var mange nede i en djup bølgedal og fleire skular måtte leggja ned. Eg var sjølv rektor på ein folkehøgskule i 1987 som brann ned og aldri kom seg i gang att.

Det ser nesten ut som om ungdommen i dag aldri klarer å bestemma seg for kva dei skal bli når dei vert «vaksne».

Stundom kan det sjå ut som om me utset både alderdom og vaksenliv i lengste laget. Dette er ein av grunnane til at 19-åringane søker seg til folkehøgskule. Livet etterpå er ein jungel av tilbod og dei treng dette året for å finna ut av kven dei er og kva dei vil.

NO MEINER EG at rektorane på folkehøgskulane må sjå litt på kva folkehøgskulane har vore opp gjennom tidene. Konkurransen mellom dei har ført til stadig nye og dristige reisemål, all slags merkelege hobbyliner og tilbod som nesten går på livet laust for elevane. Tragisk nok er det fleire norske folkehøgskuleelevar som er omkomne på turar og ekskursjonar.

Bjerkely folkehøyskole har lina «Cosplay&Cons og skriv: «Tenk deg et skoleår ... I et hjørne sitter en «Ork» og finpusser rustningen sin laget av Worbla mens Rapunzel nynner i vinduskarmen og grer parykken».

Høgtun Folkehøgskule er opptekne av det asiatiske og skriv til nye elevar at dei har eit tilbod som heiter «Pudder Japan H2o». Dei skriv litt om kva dei gjer i faget: «Lek deg i bunnløs pudder i Japanske skoger og grip vannflatens mange muligheter.»

DET ER HEILT sikkert at dei er komne eit stykke både geografisk og åndeleg bort frå den skulen Tarjei Vesaas møtte til på Voss rett etter førre århundreskifte. Då var folkehøgskulen kanskje den einaste utdanninga elevar frå landsbygda fekk etter ein kort grunnskule. Rekning, norsk, historie og landkunna (geografi) var sentrale fag.

Elevane fekk del i ein dannelsingsprosess, dei lærde seg, saman med andre, å verta gode menneske til nytte for både seg sjølve og andre. Og Tarjei, som kom heilt frå Telemark, lærde nok litt om å skriva godt norsk. Folkehøgskulen må framleis vera eit alternativ skule med vekt på opplevingar, ungdommeleg samver og kreative fag. Det siste er forsømt i den norske grunnskulen heilt fram til siste året i vidaregåande.

Men det kan koma tider med motgang. Regjeringa har i fleire omgangar trua med at folkehøgskulane skal få færre skattekrone i litt knipne tider. Og dei få fylkekommunale skulane er pressa. Ein er nedlagd. Då trur eg ikkje skulane med dei vanvittigaste reisemåla og dei dristigaste fjellklatrartilboda vil vera dei beste rollemodellane. Me snakkar mykje om kortreiste tilbod og grøne skifte. Då vil det ikkje vera rett å reisa til Japan for å grava seg ned i kunstig snø.

EG TYKKJER DET BØR vera fleire folkehøgskular. På Voss er det ein, i Hardanger to. Det er natur og kultur nok til ein til i fjorden. Men då må han finna attende til rotene. Folkehøgskulen skulle vera for alle samfunnslag, kanskje særleg for dei med små økonomiske ressursar. Elavane skulle læra for livet, også grunnleggjande ting som å skriva og rekna rett. Og dei var svært ofte praktisk innretta, elavane lærde tradisjonelle handverk, lærde å rydda, laga mat og vaska golvet. Dette er det ikkje alle som kan etter tre år på vidaregåande skule!

Folkehøgskulane må vera i tida, gjerne før si tid. Men det er våre skattepengar som vert brukte, og i tronge tider må dei syna at pengane går til gode og rette tiltak. Eitt døme er «Friluftslividrett» på Voss Folkehøgskule. Men «Fitness/PT, Bali/Afrika/ USA» må finna seg i kritiske spørsmål.

INNSPILL I AVISA HORDALAND, MED TILLATELSE AV FORFATTEREN

Benedicte Hambro og Trond Instebø svarer side 27 og 28.

«Konkurransen mellom dei har ført til stadig nye og dristige reisemål, all slags merkelege hobbyliner og tilbod som nesten går på livet laust for elevane»

TRENGER VI FOLKEHØGSKOLEN?

Benedicte Hambro svarer: Rektor Torbjørn Ljones ved Lillehammer videregående harselerer over «all slags merkelege hobbyliner» i sitt innlegg og ønsker en folkehøgskole der «elevane skulle lære for livet, også grunnleggjande ting som å skriva og rekna rett». Jeg håper ikke han mener det siste, for da sier han samtidig at vår 13-årige skole har spilt falitt.

I loven om folkehøgskolen står det det skoleslaget skal drive folkeopplysning og allmenndanning. Det gir skoleslaget en enorm frihet vi ikke må misbruke. Det vil si at en hvilken som helst kan drives som god folkehøgskole.

Da tidligere rektor ved Jæren folkehøgskole, Lars Sigve Meling, tok over som leder for Folkehøgskoleforbundet, visste han at det første pedagogisk råd på hans folkehøgskole ville gjøre når han begynte i sin nye jobb, var å starte en surfelinje. En linje Meling mente ikke hørte til på skolen. Og ganske riktig, da han kom på besøk litt utpå høsten, hilste han hyggelig på den nye læreren: «Så du er den nye surfelæreren?» Den nye, unge læreren så på gammelrektoren og svarte: «Nei, jeg er *den nye folkehøgskolelæreren*.»

Folkeopplysning og allmenndanning burde være noe hele den norske skole, inkludert Torbjørn Ljones, driver med. Men jeg ser etter nær 30 år i folkehøgskolen at både folkeopplysning og allmenndanning er mangelfull hos altfor mange elever som kommer rett fra videregående. Og det som kommer i tillegg, er at det i de seneste årskullene er for mange elever som ikke mestrer livet. Hverken skolen eller foreldrene klarer å overføre den kunnskapen – kanskje fordi de ikke kan.

NFS Grundtvig mente at folkehøgskolen skulle «fremme livets brukbar-

het». Og det mente han best kunne gjøres i et fag elevene er interessert og glade i. Da er det ikke så dumt at de etter 13 år hos Ljones og hans kolleger får et tilbud med «all slags merkelege hobbyliner». Linjefagene utgjør likevel bare en brøkdel av den døgnbaserte folkehøgskolens brukbarhet. Folkehøgskolen skal være samtalebaseret, deltagerstyrt og erfarings-basert. Disse tre grunnpilarene gjør det mulig for oss å legge til rette for at elevene skal handle oppmerksomt, vite hvilke valg de tar og konsekvensen av dem. Ved Ringerike folkehøgskole er et av våre viktigste mål at elevene skal lære å se sin egen og andres rolle i fellesskapet.

«Det viktigste jeg har lært er selvtilit og tillit til meg selv. På grunn av dette året har jeg tro på at jeg kan bidra og gi noe til samfunnet. Jeg har tro på mine egne ferdigheter.»

Jeg vet ikke hvor mange elever fra videregående som ville oppsummere sin 13 års skolegang som sitatet over. Det er hentet fra Ringerike folkehøgskoles evaluering i mai 2016. Hvis bare en brøkdel av folkehøgskoleelevene kan si noe lignende etter et år på folkehøgskole, har skoleslaget sin berettigelse.

BENEDICTE HAMBRO, LÆRER
RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

... HVITE AMERIKA

Hvis alle Ohios rundt 200.000 junkier hadde bodd på samme sted, hadde de utgjort delstatens femte største by. I Ohio døde et menneske av overdose hver tredje time i 2015. Telt sammen utgjorde de 3050 lik. Overdosedødsfallene ble enda hyppigere etter at dealere begynte å blande ut heroinen med fentanyl og carfentanil. Fentanyl brukes til bedøvelser under kirurgiske inngrep og er 50 ganger sterkere enn heroin. Carfentanil brukes til bedøvelse av elefanter og bjørner og er 100 ganger sterkere enn fentanyl.

I 2014 døde til sammen 47.055 mennesker av overdoser i hele USA. Det er flere enn de 32.000 menneskene som døde i trafikkulykker, eller de 33.600 som døde av å ha blitt skutt.

KLASSEKAMPEN

... DE UOPPLYTE MENNESKENE

Traumatiserte familier fra Aleppo sonderskutte ruiner kan ikke forvente noen barmhjertighet i det menneskelig nedbrytende danske asylsøkersystemet. For i enden av de byråkratiske labyrinthene venter avvisningen. Sosialdemokratenes avstumpede begrunnelse for å si nei til den mest elementære medmennekeligheten: Aleppos fedre, mødre, sønner og døtre lar seg ikke integrere i danske kjønnsrollemønstre. De henger alle fast i en tilbakestående kultur. Det kan godt være at deres hjem er blitt bombet, men selv vi de uopplyste mennene og kvinnene bombe oss tilbake til et patriarkalsk system vi opplyste dansker for lengst har lagt bak oss. Så blå videre, men ikke på våre gulv.

CARSTEN JENSEN I DAGBLADET

SVAR PÅ INNLEGGET TRENG ME FOLKEHØGSKULEN AV TORBJØRN LJONES

KVA ER AGENDAEN?

Først og fremst vil eg sei at eg er glad for at du bryr deg om folkehøgskulen! Og det faktum at du ynskjer fleire skular velkomen tydar godt. Eigentleg ville eg berre oversjå heile innlegget, men det er for mange uttalelsar som må korrigierast. Men eg er svært usikker på korleis eg skal tolka lesarinnlegget ditt.

Kor vil du? Kva er agendaen? Du svarar i allefall ikkje eintydig på ditt eige spørsmål i overskrifta. Tankane går umiddelbart tilbake til Unge Høgre sine utspel i samband med Statsbudsjetten for eit par år sidan, men det virkar ikkje å vera Statsbudsjetten og overføringar du har i tankane? Eller?

Her er det sausa saman mykje tankar, oppspinn, ironi, slengbemerkingar, feil og fakta om kvarandre i eit og same innlegg. Ikkje har det ein særskilt retning heller som gjer det lett for lesaren å skjønna kva du egentleg meiner. Å dra tragiske ulukker, som folkehøgskuleelevar har vore utsett for, t.d. bilulukka i Kenya og jordskjelvet i Nepal inn i argumentasjonen din er direkte ufint. Ulukker kan skje overalt, men tryggleik for elevane er viktigast av alt. Uansett kor dei er.

Finn vi det egentlege budskapet ditt skjult i siste avsnitt der du skriv at «Det er våre skattepengar som vert brukte, og i tronge tider må dei syna at pengane går til gode og rette tiltak» (...) Eit døme er Friluftsliv – idrett på Voss folkehøgskule. Er det fordi dei «berre» reiser til Spania/Lanzarote...? Eller er det noko anna som gjer denne linja mykje betre enn andre som reiser lengre?

Det minste vi kan forlanga er at du er presis i budskapet ditt. Er du det kan vi argumentera, men her veit eg ikkje heilt kva eg skal angripa, særleg når du midt inne i innlegget ditt skriv at «folkehøgskulen må framleis vera eit alternativ skule med vekt på opplevingar, ungdommeleg samver og kreative fag». Og i avslutninga; «Folkehøgskulane må vera i tida, gjerne før si tid». Likevel tenkjer du at den folkehøgskulen som Tarjei Vesaas møtte på starten av 1900-talet er idealet. Det kan vel ikkje kallast å vera før si tid!

Eg har ei kjensle av at du aller helst vil reisemåla til livs, og det er heilt legitimt. Alle skular, eller andre institusjonar, som har reising som ein del av opplegget sitt må vera vakne for kva det vil sei i fht klimaspørsmålet, kortreiste opplevingar, pengebruk, etc. Eg er sikker på at Lillehammer vidaregåande skule også er bevisst dette når dei legg opp til at elevane skal oppleva verda utanfor Gudbrandsdalen, som t.d. Reiselivslinja di.

Eg kan lova deg at vi drøftar dette internt på kvar skule før ei reisa vert planlagt, vurderingar i fht økonomi, det miljømessige fotavtrykket, reisas mål og innhald. Ein skal ikkje undervurdere den lærdomen ein kan få ved å venda seg utover landegrensene, korkje kulturelt, i fht læring og aksept og forståing for andre tradisjonar. Og det er også slik at litt av aktivitetane og lærdomen kan ein kanskje ikkje få i Norge, men samtidig veit vi godt at den reiseverksemda som foregår no kan vera i meste laget.

Det tar vi innover oss, og eg kan beroliga deg med at det foregår diskusjonar rundt dette, bl.a. i regi av prosjektet Folkehøgskule og bærekraft.

Vi er ein av skulane som har ei Cosplay-linje, som du sleivete omtalar som ei av fleire merkelege hobbylinjer. Om du set deg det minste inn i kva dette er vil du fort oppdaga at dette er ein del av eit stort verdsomspennande japansk fenomen og kulturuttrykk. Kva er då betre enn å ta elevane med til Japan for å møta denne kulturen ansikt til ansikt, for å sjå kor det heile starta? Og for å læra meir! Det er eit viktig poeng i alle skulereiser. Dessutan er ikkje Cosplay ein gøy utkleddingsaktivitet, men faget tar vare på søm, teikning og forming generelt som eit viktig handverksfag. Det du ikkje får fram er at elevane i 95% av tida driv med opplæring i søm og formingsteknikkar – med stor motivasjon for faget!

Vi er bevisst våre reisemål. Dei blir ikkje lagt i ein hatt og tilfeldig utvalgt, men skal vera relevant for det fordjupningsfaget elevane har kome til skulen for, og ha ein meirverdi utover reisa i seg sjølv.

Til slutt; I Hardanger finn du berre ein folkehøgskule, ikkje to slik du skriv. Den ligg på Lofthus og har drive uavbrote sidan 1912. Og der er dei, sitat; «i ein (...) dannelsesprosess heile skuleåret. Dei lærer seg, saman med andre, å verta gode menneske til nytte for både seg sjølv og andre». Og på det området har vi ikkje flytta oss ein cm frå den skulen Tarjei Vesaas møtte på Voss.

TROND INSTEBO, REKTOR VED
HARDANGER FOLKEHØGSKULE

FOLKEHØGSKOLENES GLOBALVETTREGLER

Fjellvettreglene ble utarbeidet for å forebygge ulykker til fjells. Globalvettreglene har også til hensikt å forebygge. Om ikke med kart og kompass, så gjennom regler som kan bidra til økt refleksjon og bevissthet rundt valg og prioriteringer vi tar når vi engasjerer oss for en bedre verden.

TEKST: BRITA PHUTHI (PÅ VEGNE AV INTERNASJONALT UTVALG)

I innværende skoleår setter IU søkelys på etiske utfordringer i folkehøgskolens globale engasjement. Som et resultat av dette foreligger det nå et utkast til globalvettregler. Disse ble utarbeidet av deltakerne på internasjonalt seminar 1.–2. desember 2016 og bearbeidet av IU. For å sikre at reglene blir så gode som mulige, ser IU det som viktig at flest mulig får komme med innspill. Utkastet til globalvettreglene ble nylig presentert på det årlige rektormøtet i januar, og rektorene kom med flere gode innspill. Nå åpner vi opp for flere tilbakemeldinger fra folkehøgskolene, og presenterer utkastet til reglene her i bladet.

ETISKE UTFORDRINGER

Alle gode hensikter fører ikke nødvendigvis til noe godt. Selv om vi mener godt, er det ikke sikkert at det mottas på samme måte, eller bidrar til en god utvikling, noe uttrykket «bjørnetjeneste» er et eksempel på. I utviklingssjargongen brukes uttrykket «hvit elefant» om bistandsprosjekter som har vært mislykkede eller t.o.m. har hatt negativ effekt. Hensikten har nok i mange av prosjektene vært gode.

På samme måte som bistands- og utviklingsbransjen må vurdere sine valg av prosjekter, mener vi at det vil være smart av folkehøgskolene å se nærmere på sitt eget globale engasjement og måter det kommer til uttrykk. I fjellvettreglene handler det om liv og død. Det

er kanskje ikke så alvorlig her, men for at vi skal danne elever som møter dagens og framtidens utfordringer og muligheter på en god måte, er det viktig at deres globale forståelse blir nyansert og reflektert i løpet av folkehøgskoleåret.

Når vi ser på etiske utfordringer i vårt globale engasjement, må vi spørre oss hvilken effekt tiltakene vi støtter har? Hvordan blir relasjonen til dem man støtter? Og hva er det vi eventuelt velger bort når vi velger våre prosjekter? Petter Eide, tidligere leder av organisasjonene Amnesty, Norsk Folkehjelp og Care, holdt foredrag på internasjonalt seminar. Han vil ha mindre veldedighetsbistand, og etterlyser mer støtte til f.eks. sivilsamfunnsorganisasjoner, som jobber med de *grunnleggende* årsakene til at folk ikke får utdanning, har råd til myggnetting for å beskytte seg mot malaria etc.

Nøkkelordene i folkehøgskolen er folkeopplysning og allmenndannelse. Hvilken kunnskap om, og forståelse av verden gir aktivitetene elevene er med på i løpet av et folkehøgskoleår?

TIL SKOLENE I MAI

Globalvettreglene har som hensikt å omfatte alt engasjement, både i inn- og utland. Dette gjelder forberedelser til reiser, innhold på aktiviteter, prioriteringer av prosjekter, holdninger etc. Reglene skal også være relevante for ansatte som ikke jobber med globale utviklingsspørsmål i det daglige, men som f.eks. planlegger studietur til

utlandet eller vil bidra til et inkluderende lokalsamfunn.

Rektorene sine tilbakemeldinger til utkastet var positive, og det kom flere gode innspill til nyanseringer til noen av reglene. På IUs møte rett etter påske skal reglene ferdigstilles, og vi ber derfor om skriftlige innspill innen 20. april, til brita@folkehogskole.no. Hver regel vil også få noe undertekst som utdyper innholdet.

Globalvettreglene (om det er det de blir hetende?) ferdigstilles i april og distribueres til alle folkehøgskolene første uken i mai, slik at de f.eks. kan brukes under etterarbeidsdagene.

FOLKEHØGSKOLENES GLOBALVETTREGLER

1. Vurder konsekvensene av dine valg og prioriteringer.
2. Studer politiske, historiske, sosiale og kulturelle forhold før du legger ut på tur.
3. Husk det globale i det lokale.
4. Se fattigdom i sammenheng med rikdom og makt.
5. Utfordre egne fordommer og stereotypier.
6. Etterstréb likeverdige kulturmøter og samarbeid.
7. Realitetsorienter, skap engasjement, og vis til mulige handlingsalternativer.
8. Husk at globalt engasjement handler om mye mer enn fattigdom og elendighet.
9. Det er ingen skam å snu dersom engasjementet ikke er bærekraftig.

PÅ REKTORMØTET I SON: ØYVIND KRABBERØD

REKTORMØTET

Folkehøgskolerådet arrangerer årlig et møte for rektorer i norsk folkehøgskole – i januar. I år var møtet lagt til Son i Vestby fra 17. til 19. januar, med et administrasjonskurs en dag i forkant. Det er nå 80 folkehøgskoler under folkehøgskoleparaplyen, 68 rektorer fant veien til idylliske Son og den viktige møteplassen for ledere i skoleslaget. Fremdeles er dette en mannsdominert forsamling med under en fjerdedel kvinnelige rektorer.

Første dag var temaet fremtidens skole og folkehøgskole temaet i ulike forkledninger. Det var videre satt av god tid til workshops og gruppearbeid. Reisevirksomheten i folkehøgskolen og bærekraft sto også på programmet. På møtets siste foredrag serverte tidligere rektor ved Nordfjord folkehøgskule, Hallgeir Hansen, et virkelig utfordrende innlegg om reisevirksomheten i folkehøgskolen, som stadig ser ut til å eskalere. Han var urolig for skoleslagets omdømme hvis dette får fortsette. Synd det ikke var satt av tid til en skikkelig diskusjon og gruppearbeid i forlengelsen det glimrende og nødvendige foredraget.

FRA PROGRAMMET:

- Den kontinentale pedagogisk-filosofiske tradisjon – framtidens skole. Professor Tone Sævi
- Framtidens skole, Tom Tiller
- Samtale med Anders Tyvand, Krf, Henrik Asheim, H, Svein Harsten fra Rønningen fhs og Sølvi Pettersen fra Idrettsskolen
- Diverse workshops og gruppearbeid
- Dannelse og bærekraftig utvikling, Phuti, Wiland og Vinje
- Rent eventyr – en kortreist reise, Arve Sandal

2 PÅ REKTORMØTE

1. Rektormøte nummer?
2. Hvorfor på rektormøte?
3. Hva synes du om programmet?

BERGLIND STEFANSDOTTIR (56),
ÅL FOLKEHØGSKOLE

1. Rektormøte nummer syv.
2. Møte andre rektorer og få inspirasjon for framtidig arbeid.
3. Veldig bra, spesielt tema om framtidens skole.

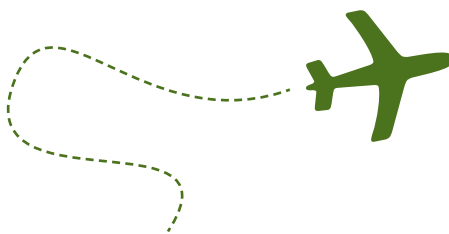
JAN MARTIN MEDHAUG (44),
FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1. Rektormøte nummer tre.
2. Få faglig påfyll samt ha erfaringsutveksling og hyggelig samvær med kollegaer.
3. Programmet er traust og godt.

1. Ved åpningen av rektormøtet delte Syria-flyktning og folkehøgskoleelev ved Follo folkehøgskole, Trond Solberg (22), sine erfaringer med lærer Christian Killengren.
2. Professor Tone Sævi fra NLS i Bergen foredro om *Den kontinentale pedagogisk-filosofiske tradisjon – framtidens skole*. Det var et tydelig og radikalt budskap.
3. Det var 68 av 80 rektorer som deltok på konferansen i Son ved Oslofjorden i Akershus.
4. Politiker: Henrik Asheim fra Høyre møtte fra Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
5. Politiker: Anders Tyvand fra KrF møtte fra Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
6. Internasjonal sekretær i Folkehøgskolerådet, Brita Phuthi, holdt innlegg om nye *Fjellvettregler* for globalt engasjement.
7. Ingenting å si på utsikten fra konferansesalen.
8. Det var satt av tid til arbeid i grupper og til workshops.

PÅ TILTALEBENKEN: REISER I FOLKEHØGSKOLEN

Etter et heller flegmatisk og sedat rektormøte ble finaleforedraget – En kortreist reise, et skikkelig spark til oppvåkning i folkehøgskolelandskapet.

Det var tidligere rektor ved Nordfjord folkehøgskule, Hallgeir Hansen, som kom meget godt forberedt. Etter 25 år i folkehøgskolen kjenner han landskapet godt, så tukten han serverte var kanskje noe lettere å ta imot når den kom fra den kanten.

REISEKATALOGEN

– Jeg kjenner godt den årlige kampen for å rekruttere elever, og hadde ganske så høye skuldre i perioder, innrømmet Hansen.

Folkehøgskolekatalogen var grundig lest før dette foredraget. – Vi har lest den grundig som venner av folkehøgskolen, og vi ble både overraska og bekymret. Er det tid for et grønt skifte når det gjelder reiser, spurte Hansen? – Reisekatalogen kan den kalles. Den inneholder reiser tilsvarende 17.000 flyreiser – noe som er 2.600 turer rundt ekvator (ca tall). Dette er folkehøgskolen i Norge i dag!

– Det er utfordringer med alle reisene. Det handler om klima og miljø, men også om ressursbruk blant ansatte, reisene tar en stor del av årsverket – hva gjennstår så til et godt sosialpedagogisk arbeid? Tar folkehøgskolene på alvor den største utfordringen vi står ovenfor i dagens samfunn – klimaproblemet, spurte en offensiv foredragsholder.

MILJØVERSTING

Men det var ikke bare ris å få for forsamlingen. Hansen understreket at det er mange gode og viktige reiser. Det handler om å åpne dører ut mot verden. Gi nye perspektiver og kunnskap. Og det er også skoler som klarer seg med lite eller ingen lengre reiser. Han viste til Fosen som har full skole og som har en tydelig miljøprofil.

«En tur til Australia har elleve ganger mer utslipp av CO₂ enn en tur til Europa»

Hansen, som nå er rektor på Firda videregående skole, hadde drevet litt forskning før framlegget i Son. Han skremte nok mange i forsamlingen når han viste til at en tur til Australia hadde elleve ganger mer utslipp av CO₂ enn en tur til Europa. En folkehøgskoleelev som har en tur til andre siden av kloden toppet da statistikken over borgere med høyest CO₂ utslipp i verden.

FOLKEHØGSKOLENS PARIS-AVTALE

– Vi er urolige for om denne utviklingen får fortsette. Er det nødvendig å dra på skiturer til Østerrike når vi har bedre snøforhold her hjemme? Om dette fortsetter er vi bekymret for omdømmet til skoleslaget, og det kan fort bli stygge medieoppslag av dette, påpekte foredragsholderen.

– Klimakonsekvensene er enorme. Vi ser at selv NHO tar fatt i dette nå. De hadde Grønn framtid som hovedtema på deres årskonferanse nå i januar. Dere bør ta tak i dette. Og jeg vil utfordre folkehøgskolen til å lage sin egen Paris-avtale. I Paris klarte 120 land å komme fram til en avtale, da bør 80 folkehøgskoler klare det samme, utfordret Hallgeir Hansen.

Da han gikk mot avrundning av sitt innlegg oppfordret han forsamlingen til å ta tak i flyturene og halvere antall slike reiser. – Et mål kan være at ingen elever reiser mer enn én flyreise i skolens regi i løpet av skoleåret, og at vi jobber mot en smartere, tryggere og grønnere framtid avsluttet Hansen.

PANELSAMTALE: FRAMTIDENS SKOLE

Første dag under rektormøtet hadde som overskrift fremtidens skole og fremtidens folkehøgskole. Anders Tyvand (KrF) og Henrik Asheim (H) møtte fra Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.

Politikerne fikk ti minutter hver til å introdusere sitt skolesyn. Tyvand kom med en lang ønskeliste, men mente vi allerede hadde en flott skole som vi må bygge videre på. Men han så noen varsellamper; det er mange lærere som føler seg for detaljstyrte, og tre av fire lærere synes de får for lite tid med elevene. Han mente også at basisfagene (matte, engelsk og norsk) fikk for stor plass i dagens skole på bekostning av de praktisk estetiske fagene. Han ville ha en plan for hvordan en må styrke disse fagene. Han ønsket seg også en verdireform i skolen og så det som aller viktigst å prioritere flere lærere og få inn en nasjonal norm for lærertetthet.

Henrik Asheim fra Høyre mente vi hadde en veldig god skole i Norge, men han så noen store utfordringer. – Vi må ha en skole som gir alle like muligheter til å prestere uavhengig av kjønn og sosial bakgrunn. Det er det ikke i dag, sa Asheim. Han mente også at det var nødvendig å sette av betydelig større ressurser på elever med spesielle behov og læreversker, dette er mye viktigere enn lengre skoledager og mat på skolen, mente han.

Marit Asheim ledet en panelsamtale hvor også Sølvi Pettersen fra Idrettsskolen og Svein Harsten fra Rønningen også deltok.

Pettersen understreket at det skulle være gøy å lære. Hun var redd for at nysgjerrigheten forsvant i kjølvannet av all målstyring og formalkrav i dagens skole. Hun ville i mye større grad ha mestrings-

mål, og pekte på at forutsetningen for god læring var å begynne der elevene er. – Vi må få en skole som gir læringsglede, sa hun.

Harsten var overrasket over at Høyre var så opptatt av at skolen skulle være for alle. Han pekte på at de ungdommene som nå kommer til folkehøgskolen er gjennomgående slitne av alt presset i videregående. – Norske elever er gode på kreativitet og samarbeid, men dette blir ikke målt, det blir derimot målt instrumentelt i basisfagene, sa en lettere oppgitt Harsten. Han mente også at politikerne hadde et altfor smalt syn på hva som er vellykket og skolsk. For å

redusere frafallet i videregående etterlyste han at næringslivet og folkehøgskolen ble mer inkludert fra myndighetenes side.

Panelet var enige i at det var et behov i skolen for mer dybdelæring – som også Ludvigsen-utvalget anbefaler.

På avslutningsspørsmålet fra møtelederen; – Hva med framtidens folkehøgskole? – var Asheim og Tyvand skjønt enige om at det var behov for folkehøgskolen. Tyvand understreket at folkehøgskolen hadde verdi i seg selv, og la til at KrF ville jobbe videre med å få inn elleve måneders studiestøtte for folkehøgskoleelever.

TOM TILLER OM FRAMTIDENS SKOLE

Under Rektormøtet 2017 holdt professor Tom Tiller et videoforedrag om fremtidens skole og fremtidens folkehøgskole. Tiller belyser her utfordringer og muligheter for skoleslaget de kommende år. Ta deg tid til å se videoen hvor Tiller utfordrer og viser muligheter for folkehøgskolene.

Tom Tiller tar i videoforedrag utgangspunkt i Ludvigsenutvalget, 21st century skills og frafall i videregående skole, når han peker på en trend i utdanningssektoren om å løfte frem overgripende kompetanser som relasjonskompetanse, sosial kompetanse og sosialkompetanse.

FREMTIDENS SKOLE – FREMTIDENS FOLKEHØGSKOLE

Folkehøgskolene, som tradisjonelt har vært fanebærere for å styrke elevene i de nevnte områder, må i så måte være tydelige i dagens utdanningspolitiske diskurs. Faren kan være at den formelle grunn- og videregående skolen, preget av omfattende testregime som den er, vil flagge disse overgripende kompetanser, men uten de nødvendige rammene og ressursene, og under helt andre premisser enn man finner i folkehøgskolens internat og skolebygg.

Tom Tiller peker også på nødvendigheten av å utforske egen praksis, for å sikre en stadig videreutvikling. Folkehøgskolene må bli flinkere til å markedsføre seg selv. Han mener at vi må publisere mer i ulike medier. Siden vi er et erfaringsbasert skoleslag, og må kanskje utfordre oss selv i å gå fra handling til ord.

Se Tom Tillers videoforedrag på www.folkehøgskolene.net

SINDRE VINJE

BÆREKRAFTIG UDVIKLING, DANNEELSE OG HØJSKOLEPÆDAGOGIK

Højskolerne repræsenterer et unikt pædagogisk rum, hvor det er muligt at diskutere en bærekraftig udvikling og insistere på at tekniske fix eller simple handleanvisninger ikke er nok. Vigtigheden af dilemmaer og forpligtende fællesskaber kan være med til at danne højskoleelever til bærekraftig udvikling.

AV JONAS ANDREASEN LYSGAARD

I et bærekraftighedsperspektiv står vi i dag overfor store udfordringer. Befolkningsvæksten på kloden er stadig eksplosiv, klimaforandringer accelererer og vores økonomiske system har det med at bryde sammen med en beklagelig regelmæssighed. Det lader til, at det eneste vi med sikkerhed kan sige om vores samfund om 10, 20 eller 100 år er, at vi ikke ved, hvordan det ser ud. Det betyder på ingen måde, at vi ikke kan forberede os eller have en ide om, hvordan fremtiden vil forme sig, men vi kan ikke med sikkerhed vide, hvad der kommer til at ske. På denne baggrund kan det virke risikabelt at satse på at uddanne ud fra simple opskrifter på, hvordan vores problemer skal løses. I stedet tales der i den pædagogiske forskning varmt for, at der skal sættes på dannelsesbegreber, der ikke sætter alt på formel eller forfølger en simpel økonomisk vækstlogik. Højskolerne har her en stærk mulighed for at støtte op om at, unge igennem deres liv kan forstå og håndtere

de ukendte risici, muligheder og udfordringer, de uundgåeligt vil blive udsat for (Schnack 2008).

KONKURRENCEDYGTIGE VELFÆRDSSOLDATER

Der er mange forskellige fortællinger om, hvilken rolle uddannelse skal spille for både individ og samfund. Nogle insisterer på, at der skal uddannes kritiske, demokratiske borgere, andre vil insistere på, at der igennem uddannelse først og fremmest udklækkes konkurrencedygtige velfærdssoldater, der kan sikre nationens overlevelse. Traditionen tro formes disse fortællinger gennem debat og diskussion. Desværre er der en tendens til, at disse fortællinger begrænser sig til et nationalt sigte, bortset fra når der skal fremmanes skrækscenarier om for eksempel horder af hyperintelligente asiatiske skoleelever.

«Vigtigheden af dilemmaer kan ikke undervurderes i en pædagogisk sammenhæng»

I gennem de sidste ti år har FN satset på at få deres fortælling om uddannelse igennem til de forskellige nationalstater, og denne fortælling har fokuseret på ideen om Uddannelse for Bærekraftig Udvikling (UBU) (Unesco 2013). Hovedpointen er, at uddannelse skal være en del af en langsigtet strategi for at sikre, at vores planet og dets mange indbyggere kan nyde livet nu og i fremtiden på lige vilkår. Det er ikke nogen let sag, heller ikke i Skandinavien, at få denne fortælling langet over disken. Ofte drukner den i nationale forsøg på at positionere sig over for andre nationer og at få mere fut i væksten og forbruget, bærekraftig eller ej. Når der tales om at stable en reel bærekraftig udvikling på benene, er ideen om at løbe fremad med blikket fast rettet mod fortiden ikke altid lige konstruktiv.

Da bærekraftighedsbegrebet for alvor brød igennem med Brundtland-konventionen i 1989, blev der fokuseret på, at elever og befolkninger skulle lære, hvordan man opførte sig korrekt i et klima og miljø-perspektiv (tilgangen er også kendt som UBU-1 se Vare og Scott 2007). Der skulle spares på lyset og skrues ned for varmen. Denne tidlige tilgang, hvor eksperter rolle var at sikre, at befolkninger overtog korrekt viden om de udfordringer, vi står overfor, viste sig hurtigt at være svær at håndtere i virkeligheden. Hvad hjælper det, at vi har vindmøller eller vandkraft, hvis tyskerne primært bruger kulkraft, og hvordan kan det hjælpe klimaet, at vi slukker for lyset, hvis vi ikke formår at gøre noget ved vores transportmønstre eller indtag af kød? De udfordringer, vi står overfor, viste sig hurtigt at være så komplekse, at simple forsøg på adfærdsmodificering – gode råd om, hvad der er rigtigt og forkert – i bedste fald ingen reel indflydelse har, når det kommer til rent faktisk at gøre noget ved de problemstillinger, vi står overfor i en lokal, global og fremtidig kontekst. Det er naivt at tro, at vi ned til mindste detalje kan forudse denne fremtid og de forandringer, der er på vej. Det betyder ikke, at vi skal afholde os fra at forsøge at væbne os så godt, som vi kan, men vi må acceptere, at vi ikke har adgang til fremtiden, og at vi rent faktisk ikke ved, hvordan vi skal håndtere de udfordringer, der vil møde os.

SØGE DILEMMAER OG MODSÆTNINGER

Betyder dette pædagogiske laissez-faire et reelt tab af retning og mulighed for at bygge en bedre, bærekraftig fremtid? Langt fra! Siden 1990'erne er der blevet arbejdet intensivt på at gå fra den tidlige (og desværre stadig populære) adfærdsmodificerende tilgang til uddannelse (Sluk lyset! Spis økologisk!) og i stedet overgå til en form for uddannelse, der tager udfordringernes kompleksitet, usikkerhed, risiko og uundgåelighed

alvorligt. Pointen med en sådan form uddannelse for bærekraftig udvikling er, at uddannelse, i alle dens former, skal opbygge kapacitet hos den enkelte til at kunne tænke kritisk om (og ud over), hvad eksperter fortæller om samfund, miljø og økonomi (også kendt som UBU-2 se Vare & Scott 2007). Dette betyder, at vi hver især skal søge dilemmaer og modsætninger og ikke kun løbe efter illusioner om hurtige løsninger. Tiden er over, hvor vi kunne håbe på at koge evident viden ind til en Maggiterning og så ellers sikre, at alle elever og studerende sluger denne og begiver sig ud i en glørværdig og rosenrød fremtid.

Det er på sin plads at spørge, hvad denne kritik betyder i praksis, og hvordan en radikal insisteren på «kompleksitet, usikkerhed, risiko og uundgåelighed» rent faktisk kan håndteres, når nu der skal presses elever og studerende igennem uddannelsesmaskineriet, så vi kan klare os i den globale konkurrence. Jeg vil argumentere for, at mange af de pædagogiske strategier og indsatser, der sukkers efter fra både forskningen og FN's side kan findes indenfor højskolerne, at disse aktiviteter ikke alene kan være med til at skabe handlekompetente unge og fremtidige medborgere, men også være med til at sikre at et land som Norge kan balancere vækst og en bærekraftig udvikling. To eksempler på det pædagogiske potentiale kan være muligheden for at højskoler kan italesætte de store samtidige dilemmaer og fortsat kan danne unge mennesker til at agere i forpligtende fællesskaber.

DILEMMAER OG DANNELSE

Et sandt dilemma er, når man er fanget mellem to muligheder, hvoraf begge er grundlæggende uacceptable. Vigtigheden af dilemmaer kan ikke undervurderes i en pædagogisk sammenhæng. Som indbygger i et samfund, hvor vi i stigende grad er besatte af den evidensbårne «sikre viden», der kan føre til «løsninger» på alt mellem himmel og jord, er det vigtigt at slå fast, at en grundlæggende del af det at være et dannet menneske er at acceptere, at dilemmaer altid vil opstå. Stillet overfor disse dilemmaer kan man ikke altid overlade det til andre at tage stilling til hvilken retning i livet, man skal vælge. Man må i stedet håndtere disse bedst muligt, på trods af at handling ikke løser eller fjerner dem. Når der skal arbejdes på at skabe et bærekraftig samfund er vigtigheden af paradokser og dilemmaer specielt vigtige. Der findes ingen nem løsning, der vil gøre livet godt og bærekraftigt for alle på hele jorden.

«En sådan åben dannelse kan være svær at håndtere i det formelle uddannelsessystem, men findes i høj grad i højskoleverdenen»

«For at bryde denne cirkel, hvor gode intentioner ikke fører til meget andet end øko-café latte...»

At uddanne og danne handlekompetente mennesker, der formår at håndtere disse dilemmaer – ikke som simple problemer der skal løses, men som reelle udfordringer, der igen og igen vil stille os overfor svære og usikre valg – er afgørende for at kunne skrue et samfund sammen, der kan bevæge sig i retning af en bærekraftig udvikling. En sådan åben dannelse kan være svær at håndtere i det formelle uddannelsessystem, men findes i høj grad i højskoleverdenen. Fordringen er dog at vi som undervisere, elever og borgere har modet til at insistere på, at vi ikke har færdige løsninger, og at dilemmaerne består, men samtidig forstå, at der ingen vej er udenom handling, hvis verden skal blive et lidt bedre sted at være.

FORPLIGTENDE FÆLLESSKABER

Der kan ikke herske tvivl om, at en af oplysningens og modernitetens store gevinster har været en udpræget frihed for det enkelte individ til at vælge sin vej her i livet. Fortællingen om det «individualiserede samfund» er dog stærk og har indenfor mange felter skabt et overdrevent fokus på individets rolle som bærer af store strukturelle udfordringer. Denne trend ses mange steder, også når man på samfunds niveau taler om klimaet, og hvad vi dog skal gøre ved det. Her er det populært, i et ofte misforstået forsøg på at gøre individet myndigt og handledygtigt, at skubbe et gevaldigt ansvar i retning af den enkelte. Hvad kan jeg gøre? Selvfølgelig har individet har en rolle at spille, men det er også forkert at tro, at den enkeltes individuelle handlinger kan råde bod på mange af de strukturelle udfordringer, vi står overfor.

Indenfor pædagogiske vinkler på klima- og miljøudfordringer har dette medført en stærk kritik af deltagelsesbegrebet. Et begreb, der lover os demokratisk udvikling, sammenhold og udvikling af individuel handlekompetence. Når man deltager er alt åbenbart godt. Desværre har det vist sig nødvendigt at skelne mellem *reel deltagelse*, hvor individet rent faktisk tager del i noget, der er større end vedkommende selv, og så forskellige former for *symbolsk deltagelse* (Lysgaard 2012). Ved symbolsk deltagelse kan alle præmisserne rigtigt nok være til stede: et engageret fællesskab, demonstrationer for en retfærdig sag eller praktiske tiltag for at gøre et lokalmiljø bedre. Men der er også mulighed for, at det eneste, der sker, er, at vi egentligt bare plejer den gode mavefornemmelse og måske ikke for alvor tager del i og tænker over, hvad vi laver eller trækker i den retning, vi egentligt gerne vil. Et fokus på individets rolle og den enkeltes samvittighed i forhold til at gøre noget kan selvfølgelig føre til reel deltagelse, men også til for-

skellige former for symbolsk deltagelse. I bedste fald er der ingen skade sket ved dette, men faren lurer altid for, at den primære effekt er en styrkelse af individets opfattelse af sig selv som et godt menneske, upåagtet at individet måske spiller en helt anden rolle i for eksempel et klimaperspektiv. For at bryde denne cirkel, hvor gode intentioner ikke fører til meget andet end øko-café latte og hyperkonsum med et grønt islæt, er det vigtigt at stille de svære spørgsmål, at holde fast i dilemmaerne og rent faktisk satse på, at der hos den enkelte kan udvikles et kritisk og reflekterende blik på individets rolle i fællesskabet.

HØJSKOLERNE ROLLE I EN BÆREKRAFTIG UDVIKLING

Højskolens pædagogiske grundlag er på mange måder en unik mulighed for at tale om og agere på bærekraftig udvikling. Højskolerne tilbyder et rum udenfor den formelle uddannelse, hvor unge mennesker kan dannes til at blive handlekompetente, reflekterende og kritiske borgere og kan tage hånd om de usikre og komplekse problemstillinger, der rejser sig i dag og i fremtiden. Den pædagogik, der bedrives i højskolerne, har en unik og vigtig mulighed for at bidrage til fortsat dialog og stillingtagen til de store dilemmaer og paradokser, vi står overfor. Skal vi i Skandinavien møde de udfordringer der venter os nu og i fremtiden er det ikke nok at sætte vores lid til formelle uddannelsessystemer der har en lang tradition for at uddanne til gårdsdagens virkelighed. Højskolernes pædagogiske form og deres fleksibilitet i forhold til at inddrage nye og problematiske perspektiver på den måde vi har sammensat vores samfund og liv på giver muligheder for at give unge mennesker en værdifuld bagage i deres liv som fremtidige bærekraftige borgere. I et bærekraftighedsperspektiv står vi ganske vist overfor store udfordringer, men i højskolen har vi også en af de skoleformer der kan være med til at sikre at der er mulighed for at blive dannet til bærekraftig udvikling.

- Lysgaard, Jonas Andreasen (2012) The Educational desires of Danish and South Korean Environmental NGOs. Aarhus University.
- Schnack, K. 2008. «Participation, Education and Democracy: Implications for Environmental Education and Education for Sustainable Development». In: Reid, A., Nikel, J., Jensen, B. B., & Simovska, V. (Eds.) (2008). *Participation and Learning: perspectives on Education and the Environment, Health and Sustainability*. Dordrecht: Springer.
- Vare, Paul & William Scott (2007) «Learning for a Change: Exploring the relationship between education and sustainable development» *Journal for Education for sustainable development*. Vol. 1 No. 2.
- UNESCO. 2013. 37 C/4 – 2014–2021. Draft medium-term Strategy. Paris: UNESCO

JONAS ANDREASEN
LYSGAARD er Ph.d., adjunkt indenfor uddannelse for bæredygtig udvikling. Medlem af forskningsenheden *Educating for Viable futures*. Fokuserer igennem sin forskning på pædagogiske perspektiver på bæredygtighed, miljø og klimaudfordringer.
Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU). Aarhus Universitet.
Jonas@edu.au.dk

RELIGIONSPOLITIKK FOR 2017

RELIGIONSPOLITIKK
UNIVERSITETSFORLAGET 2016
INGVILL THORSON PLESNER
KR 349,-

Ingvill Thorson Plesner har kommet med ei meget viktig bok om religionspolitikk. Dette er ei bok jeg håper mange vil lese, det er ei bok mange bør lese, men som jeg frykter altfor få likevel vil lese. Å sette seg inn i feltet religionspolitikk krever litt innsats, det krever vilje til å komme seg bak de mest tabloide overskriftene om religion i dagens samfunn. Boka til Ingvill Thorson Plesner er et utmerket middel til å komme seg dypere inn i problemfeltet. Boka er diskuterende, saklig nøye og avveienende i all argumentasjon, men derfor også noe krevende å lese. Forfatteren gjør ikke et eneste forsøk på å friste med sensasjonelle påstander eller argumenter, men tar for seg problemstilling etter problemstilling på samme grundige måte.

I 2017 er statskirkeordningen avvirket, Norge har fått en folkekirke som ennå er i støpeskjeen med mange nye utfordringer. Kulturminister Linda Hofstad Helleland har uttalt at hun

vil arbeide for utforming av en helhetlig religions- og livssynspolitikk. Derfor kommer boka til Ingvill Thorson Plesner beilelig, og som en god mulighet for at debatten om en statlig religionspolitikk kan bli fruktbar.

I 2013 kom Stålsettutvalget med sin NOU: «Det livssynsåpne samfunn – en helhetlig tros- og livssynspolitikk», og i etterkant av utvalget har vi fått en debatt om vigselfordning og vielse av likekjønnede par, om finansieringsordninger av tros- og livssynssamfunn, og om majoritetskirkens særlige stilling i grunnloven og andre lover. Ingvill Thorson Plesner slår opp et bredest mulig perspektiv: «I denne boken vil jeg vise hvordan juridiske, etiske, samfunnsvitenskapelige og religionsvitenskapelige tilnærminger gir grunnlag for å forstå aktuelle religionspolitiske spørsmål. Jeg vil benytte disse faglige perspektivene til å klargjøre religionspolitiske dilemmaer som ligger implisitt i menneskerettighetsvernet, og hvordan disse kan håndteres på forskjellige måter». De tre viktigste religionspolitiske dilemmaene hun presenterer er:

- Pluralitetens problem: Behovet for å definere en felles normativ basis for sameksistens i et pluralistisk samfunn (felles lovverk, noen felles verdier) samtidig som hensynet til den enkeltes grunnleggende frihet ivaretas.
- Demokratiets dilemma: Behovet for å balansere mellom demokratiets prinsipp om flertallsstyre og dets plikt til vern om grunnleggende rettigheter også for mindretallet/minoriteter.
- Det liberale dilemmaet: Behovet for å sikre visse grunnleggende liberale prinsipper samtidig som en unngår at disse idealene blir gjort absolutte, noe som i praksis fører til at håndhevingen kommer i konflikt med de samme liberale verdiene og prinsippene.

Forfatteren vurderer disse dilemmaene inn mot ulike religionspolitiske model-

ler: om staten vil føre en aktiv støttende religionspolitikk, om den vil forholde seg mest mulig passiv til religion, eller om den kjennetegnes av en negativ eller fiendtlig holdning til religion. Dette er en framstilling til å bli klok av. Forfatteren diskuterer flere lands tilnærming til dilemmaene, og konkluderer at det i Norge er en lovfestet rettighet for alle grupper og individer til religions- og livssynsfrihet, men at det fortsatt i 2016 var en villet holdning fra Stortinget at Den norske kirke skulle ha en særstilling. Så får vi se hvordan det går utover i 2017 når kirken blir et eget rettssubjekt og majoritetskirkens posisjon endrer seg.

Et viktig skille for Ingvill Thorson Plesner er skillet mellom det hun kaller «strikt sekularisme» og «åpen sekularisme». «Strikt sekularisme» vil henvise religiøse uttrykk og argumenter til privatlivet. Konsekvensen blir at religion i det offentlige rom forbyes, eller i hvert fall i offentlige institusjoner og i politiske institusjoner. En åpen sekularisme trekker opp et prinsipielt skille mellom religioners og offentlige myndigheters ansvarsområde, men denne typen sekularisme vil la enkeltmennesker og grupper få uttrykke sin religiøse og / eller sin livssynsmessige identitet i det offentlige rom. En strikt sekularisme hevder hun vil lett komme i konflikt med religions og livssynsfrihet som en menneskerettighet fastslått av FN. Dette er nyttige og håndterbare begreper som gjør det mulig å diskutere dette vanskelige spørsmålet på en god måte.

Ingvill Thorson Plesner er også befriende klar når det gjelder spørsmålet om statens mulige verdinøytralitet. I samband med statens verdigrunnlag og skolelens formålsparagraf skriver hun: «Verdinøytralitet er verken mulig eller ønskelig. Ingen hevder at det er mulig for staten ikke å ha verdier. Det er ikke mulig for staten å være helt nøytral for eksempel til ideen om alle menneskers likeverd og om likhet for loven. Enten har staten som mål å sikre disse grunn-

verdiene, eller den har det ikke, og dette kommer klart fram i et lands lover – ikke minst i grunnloven – og i politisk praksis på ulike områder».

I to tilfeller bruker hun eksempler fra folkehøgskoler for å illustrere poengene sine. I diskusjonen om ansettelse i trossamfunn eller institusjoner som drives på religiøst grunnlag nevner hun at det ble gitt unntak fra loven om likestilling og diskriminering for en stilling som idrettslærer på en kristen folkehøgskole der læreren i praksis hadde utstrakt kontakt med elevene og derfor måtte forsettes å være forpliktet på skolens religiøse grunnlag. Det samme gjaldt for «at en kristen folkehøgskole kunne si opp en vaktmester som stod fram som homofil, ettersom dette er en stilling som på folkehøgskoler har utstrakt kontakt med elevene og dermed kan påvirke dem». Begge disse eksemplene fra kristelige folkehøgskoler lyder vel noe underlige i frilynte ører, men for Ingvild Thorson Plesner er det eksempler på hvordan norsk lovverk i praksis beskytter tros- og livssynsfrihet og den konsekvenser.

I siste kapittel kommer forfatterens konklusjoner i klartekst:

- Hun går inn for en åpen og menneskerettighetsbasert sekularisme
- Livssynsnøytralitet som ikke-diskriminering er et prinsipp som bør legges til grunn for utforming av en helhetlig religionspolitikk
- Hun avviser livssynsnøytralitet definert som frihet fra religion i det offentlige rom

Ingvild Thorson Plesner håper at myndighetene i det minste «utvikler en oversikt over bredden i religions- og livssynspolitiske spørsmål», og håper videre på at det vil danne grunnlag «for en gjennomtenkt og samordnet religions- og livssynspolitikk basert på en åpen og menneskerettighetsbasert sekularisme». Boka hennes er i alle fall et viktig bidrag for en mer oversiktlig og saklig debatt om et vanskelig tema.

ARILD MIKKELSEN

DRAMA SOM LÆRINGSFORM

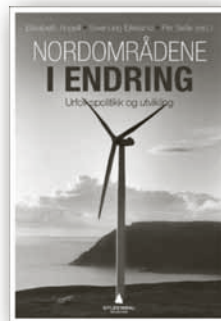
AUD BERGGRAF SÆBØ
UNIVERSITETS-
FORLAGET
PRIS KR 399,-
264 SIDER

Boken handler om hvordan drama som læringsform kan bidra til en mer elevaktiv og lærerik undervisning. Sæbø viser hvordan drama som læringsform kan skape engasjement og motivere langt flere elever til faglig innsats enn tradisjonell undervisning gjør.

Forfatteren presenterer konkrete eksempler på hvordan drama som læringsform kan brukes i ulike fag. Et dramaforløp er en skapende, elevaktiv og gruppebasert læringsform, som handler om hvordan læreren kan engasjere elevene i læringsprosessen. Det særegne ved et dramaforløp er at elevene arbeider i roller, og at dette rollearbeidet integreres med skolens vanlige læringsstrategier som lesing, skriving, regning, tegning, bevegelse osv.

Boken viser hvordan det å bruke drama som læringsform kan skape et godt og inkluderende klasse- og læringsmiljø, utvikle elevenes sosiale og emosjonelle kompetanse og bidra til progresjon og dybdelæring.

NORDOMRÅDENE I ENDRING

REDAKTØRER:
ELISABETH ANGELL,
SVEINUNG EIKELAND,
PER SELLE
UTGIVELSEÅR: 2016
GYLDENDAL
KR 399,-
352 SIDER

URFOLKSPOLITIKK OG UTVIKLING

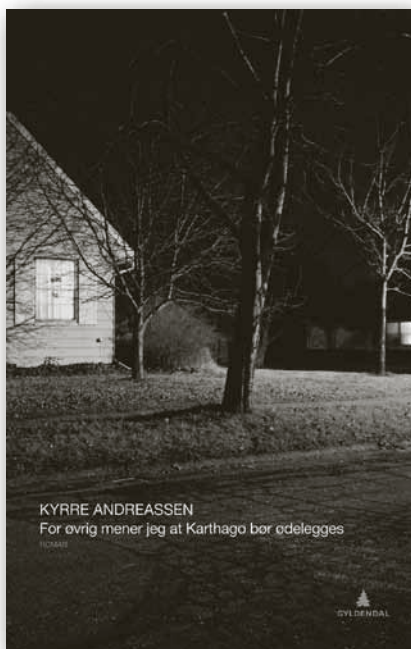
Interessen for nordområdene fra internasjonale organisasjoner og virksomheter har økt kraftig det siste tiåret. Trolig ser vi en dyptgripende transformasjon av nordområdene økonomisk, politisk og sosialt.

Det som skjer i nord, ikke minst knyttet til klimaendringene og økt globalisering, blir i økende grad viktig også for det som skjer andre steder i verden.

Boka tar utgangspunkt i situasjonen i det nordlige Norge. Viktige endringer er olje- og gassnæringens inntog, den økte interessen for mineralutvinning, nye satser på vind- og vasskraftutbygging, en sterk ekspansjon i oppdrettsnæringa og en økende turisme. Dette er endringer som er med på å omforme det nordlige Norge og som i avgjørende grad også innvirker på, og gjerne også setter press på, samisk samfunns- og arbeidsliv.

Kapitlene i boka handler om endringer innenfor et bredt felt av næringer. Et sentralt spørsmål er i hvilken grad samene, primært gjennom Sametinget, i dag kan påvirke, utsette eller til og med stoppe større industrisatsinger i nord? Må samene bare tilpasse seg det som skjer eller gir den nye selvbestemmelsesretten dem nye muligheter? Og uansett graden av innflytelse, hvordan påvirker Sametingets politikk, som virker i konfliktfylte lokale og regionale omgivelser, på selve utviklingsklimaet i nord? Hvilke konsekvenser har dette for utviklingen i nord?

ROMAN: KYRRE ANDREASSEN FOR ØVRIG MENER JEG AT KARTHAGO BØR ØDELEGGES

ROMAN
KYRRE ANDREASSEN
**FOR ØVRIG MENER JEG AT KARTHAGO BØR
ØDELEGGES**
GYLDENDAL NORSK FORLAG
KR 379,-

Hva ville skjedd hvis en gjennomsnitts drammenser hadde mentaliteten og holdningene til en romersk stormann? Hvordan ville han håndtert et moderne samfunn, og hvordan ville det gått med han? I *For øvrig mener jeg at Karthago bør ødelegges* blir vi med på et slikt tankeeksperiment, og det forteller oss en god del om vår egen tid.

Jeg må ta forbehold om at det slett ikke sikkert at det er dette Kyrre Andreassen vil undersøke i sin siste roman, men når han kaller romanen *For øvrig mener jeg at Karthago bør ødelegges*, så går tankene lett i retning av Cato den eldre, den romerske censoren som så på seg selv som republikkens forsvarer, sto opp for de romerske dydene og, kuriøst nok, mente at en fungerende kloakk var noe av det viktigste i verden.

Krister Larsen fører ordet gjennom hele romanen. Han er egentlig elektriker, men en stygg prolaps har tvunget han over i en ny jobb hvor han underviser voksne utlendinger i norsk. Han er gift med Marianne, har en unge som faller litt utenfor på skolen, flørter litt med Yvonne og mener selv at han klarer seg ganske bra. I alle fall så lenge han har et par Vival som kan ta av de verste toppene i hverdagen.

Når Krister Larsen skal håndtere hverdagen, så er vold en naturlig del av hvordan han ordner opp ting. Dette er ganske fjernt fra normalen i dag, men ligger tett opp til den førmoderne romerske mentaliteten. For dem var det ikke en selvfølge at fred var bedre enn krig. Tvert i mot, i mange tilfeller ville krig være mer rasjonelt enn fred. Slik tenker Krister Larsen også. Når en kjæreste har problemer med en eks som truer henne, så er vold en fornuftig løsning på problemet. «Jeg tok meg en tur opp til Åmot, og etter det sank trusselnivået, jeg fikk justert han ordentlig, trusselnivået sank ned til null.» (s. 107) Problemet er løst, og da er det meningsløst å diskutere om det var riktig eller galt å bruke vold.

I romanen finner vi en mengde andre eksempler på førmoderne holdninger som Krister Larsen står som represen-

tant for, og uten unntak fører de han inn i problemer. De verdiene Krister Larsen står for, er ikke lengre gangbare. Nå er vi i en tid dominert av new public management, målstyring og utradering av personlig integritet. Rajleringen over disse fenomenene er fantastisk morsomt å lese, men det tar knekken på Krister Larsen.

I tillegg til ødeleggelsen av Karthago, var Cato den eldre manisk opptatt av Romas store vann- og kloakkanlegg Cloaca Maxima. Han mente at kloakken var avgjørende for den romerske levemåten. I dag vet vi at mange av rørene som ble brukt til å frakte vannet var laget av bly, og bly er som kjent et svært giftig stoff som korroderer i møtet med oksygenrikt vann. Omfattende blyforgiftning regnes som en av årsakene til Romerrikets fall, så ganske ufrivillig bidro Cato den eldre til undergangen til det han satte høyest. Og det er kanskje her romanens advarsel ligger: vi er i ferd å ødelegge det samfunnet vi vil forsvare og bygge, gjennom å lage rammer og systemer som er giftige for oss.

Romanen er mørk, vittig og tankevekkende – samtidsanalysen er knusende, og vi levnes ikke mye håp.

Forfatteren Kyrre Andreassen er skriveleer på Buskerud folkehøgskole, uten at noen av den grunn må tro at det er derfor romanen omtales i Folkehøgskolen. Utover *For øvrig mener jeg at Karthago bør ødelegges* (2016) har han skrevet novellesamlingen *Det er her du har venna dine* (1997), romanene *Barringer* (1999) og *Svenssens Catering* (2006) samt et par skuespill.

TORE HALTLI

REISING I FOLKEHØGSKOLEN: TØR VI Å BLI HEIME?

En gang i blant får man følelsen av å være med på ei forandring. Det skjer ikke så ofte, men er alltid forbundet med ei viss høgtidsstemning. Forandringa kan være planlagt og venta, eller overraskende og uventa. Og naturligvis, den kan innevarsle forbedringer eller forverringer. Like fullt er det et visst sus i lufta når det skjer, når du kjenner at herfra og videre blir det ikke lenger det samme.

I folkehøgskolen er vi vant med at det meste er på det jevne. Hvis vi er ærlige med oss sjøl, må vi innrømme det. Noen utfordringer har vi hatt, men sammenlikna med det ordinære skoleverket har vi i stort monn fått holde på som vi vil. For ikke å snakke om den turbulensen som store deler av næringslivet står i. Vi går for det meste under radaren til myndighetene.

Men så skjer det, som det gjorde på årets rektorsamling på Son. Plutselig flombelyses elefanten i rommet, den blåser i snabelen, fjerter og tramper rundt og fyller rommet med vond lukt og skrekk. Noen har mant den fram, og vi skjønner at dette blir som med ånden i flaska, vi klarer aldri å få den inn igjen. Vi kjenner at vi er med på ei forandring.

Det var Hallgeir som kvad. Antakelig var det et større lykketreff enn noen hadde tenkt seg. I et skoleslag der vi helst har filter på når det kommer folk utenfra og kritiserer oss, trengte vi en fra egne rekker, men med tilstrekkelig distanse til det daglige matstrevet, for å tenne lampa.

Så skal det også sies at Hallgeir Hansen traff tida bedre enn han hadde lov å håpe på. Eller han traff den så godt som bare de dyktigste blant oss klarer å treffe den.

Jeg hadde gjennom heile rektormøtet registrert en ny vilje til å diskutere den uholdbare reisevirksomheta i folkehøgskolen. Problemstillinga er på ingen måte ny, men den har vært et tema som vi har hatt store vansker med å nærme oss. Ikke minst fordi det har vært ei rådende oppfatning at det er de lokkende reisene som skaffer oss elever.

Men på Son var det liksom et annet klima. Noen uttrykte skepsis på grunn av store kostnader for elevene, andre fordi det gir et uheldig bilde av folkehøgskolen. Men de fleste bekymra seg for bærekrafta i praksisen vår. Det er rett

og slett ikke holdbart at vi driver på som vi gjør.

Og så kom Halgeir på podiet. Han gjorde det ikke nødvendigvis lettere for oss å løse problemet, men han gjorde det desto mer nødvendig. Vi vil rett og slett komme i store vanskeligheter den dagen noen gjør opp regnskapet vårt.

På rektormøtet blei det tatt til orde for tiltak fra de sentrale organene våre. De må gjerne komme, men det kan nødvendigvis ikke skje over natta. I mellomtida blir det opp til den enkelte skolen. Så enkelt – og så vanskelig. Det er Lofoten folkehøgskole som skal stå til ansvar for det vi gjør hos oss, og det må vi ta konsekvensen av. Også vi kjenner på den frykten som rir landskapet, at søkerne vil velge seg dit de får de feitestе og mest eksotiske utenlandsreisene. *Tør vi å bli heime?*

Vi har nedfelt i skolens mål at vi skal ta vare på miljøet, og vi anstrenger oss oppriktig for å være en bærekraftig skole – men også vi reiser. Samtidig har vi elever som stiller spørsmål med drifta vår, og stiller oss vanskelige spørsmål. Så nå har vi gjort et valg. Vi har bestemt at skolen fra høsten 2017 skal tilby ei linje som ikke reiser utenlands. Ja, som ikke reiser noe særlig lenger enn at de ser heim til skolen. Og det vi har opplevd etter hvert som søknadene begynte å melde seg i januar, var at denne linja samla flest søkere. Når jeg skriver dette ei drøy uke før vi begynner opptaket, opererer vi allerede med ei betydelig venteliste. Kan det tyde på at vi overdriver problemet? Kan det tyde på at tida er moden for forandring? Ja, kan det simpelt hen bety at vi er bakpå, og at vi må skynde oss for ikke å ramle av?

**BRYNJAR TOLLEFSEN, REKTOR LOFOTEN
FOLKEHØGSKOLE**

«Noen har mant den fram, og vi skjønner at dette blir som med ånden i flaska, vi klarer aldri å få den inn igjen. Vi kjenner at vi er med på ei forandring»

PASVIK FOLKEHØGSKOLE – 80 ÅR I TJENESTE FOR FINNMARK FYLKE

Pasvik folkehøgskole kunne feire sitt 80 års jubileum høsten 2016. Svanvik ungdomsskole, som den da het, ble høytidelig åpnet på Svanvik i oktober 1936. Imidlertid kan skolen føre sine røtter tilbake til opprettelsen av fylket sin første amtsskole, nemlig Finmarkens Amtsskole, som ble opprettet i november 1876 i Alta og siden flyttet gradvis østover via Tana og Vadsø, før den altså endte opp på Svanvik i Pasvikdalen i 1936 som en folkehøgskole. Derfor er det riktig å si at Pasvik folkehøgskole også kan feire sitt 140 års jubileum i høst, og at skolen er Finnmark fylke sin desidert eldste skole.

AV ÅSMUND RØST, TIDLIGERE REKTOR VED PASVIK FHS

Bakgrunnen for at skolen ble bygget på Svanvik i Pasvikdalen, var Norges ønske om å markere en sterk nasjonalstat på grensa til Finland. Som kjent hadde Finland omrødet på østsida av Pasvikelva i mellomkrigstida. Den finske stat satte umiddelbart i gang med å bygge ut Petsamo-området til en moderne del av datidens Finland. Norge ville ikke være noe dårligere, og satte i 1929 i gang med en storstilt utbygging av Pasvikdalen. Dette inkluderte vei fra Kirkenes til Nyrud, ny kirke, Statens demonstrasjons- og forsøksgård, garnison på Svanvik, turiststasjon, jordbruksutstilling, tollstasjon og altså en ny folkehøgskole.

Den lille bygda Svanvik ble således på få år fullstendig snudd på hodet, og ble med ett et moderne sentrum med all moderne infrastruktur tilstede. Ville man en snarertur til Finland, var veien ikke lang med ferga over fra Utnes til Salmijervi. Ikke langt unna, i Nikkeli, ventet hotell og butikker en reisende. På vinteren gikk man bare på isen over til nabolandet. Det moderne samfunn hadde kommet til grensedalen.

«EN GRENSEFESTNING»

Pasvik folkehøgskole skulle være en språklig og kulturell grensefestning, og kostet innpå 330 000 kroner ferdig utbygget i 1936. Et enormt beløp for et fattig Norge, og skolen framsto som et av Norges flotteste skolebygg da den sto ferdig i 1936. Den norske stat betalte for bygginga, mens Finnmark fylke skulle stå for inventar og drift.

Arkitekten, Harald Sund, fikk beskjed om at skolen skulle gi norsk arkitektur på sitt beste, og slik ble det også. Alle offentlige bygninger på Svanvik fikk elektrisk lys allerede høsten 1936, og den praktfulle skolen sto opplyst som et «Soria Moria – Slott,» forteller eldre bygdefolk.

Skolen startet opp med 46 elever fra hele Finnmark i oktober 1936. Nytilsatt rektor var den erfarne skolemannen Lars Aanestad fra Randaberg. Han hadde tidligere vært rektor på Øytun folkehøgskole i Havøysund, og var kjent som en dyktig leder. Uketimetallet var 42 timer for guttene, og 38 timer for jentene. I skoleplanen sto det blant annet: *«Jentene vasker selv sitt tøy, mens guttene kan få det vasket for kr. 5,- for hele skoleåret.»*

Videre sto det: *«Elevene bes om å gå til tannlegen før de ankommer skolen og få dårlige tenner reparert eller uttrukket.»*

På grunn av sykdom i familien sluttet Aanestad som rektor allerede året etter, og nytilsatt rektor ble da Paul Kjelsberg fra Alta. Også Kjelsberg var en kjent og dyktig skolemann, i tillegg hadde han vært ordfører i Alta før han og familien reiste østover til Pasvikdalen sommeren 1937. I Kjelsberg fikk

«Det siste tyskerne gjorde da de måtte rømme Pasvikdalen var å sette fyr på den praktfulle skolen, bygdas stolthet»

skolen den leder den trengte. Kreativt inkluderende og framsynt er ord å trekke fram. Han var også godt likt av elevene. I sine nedtegnelser kommer Kjelsberg inn på kontakten med sine elever:

«At en lærer overser eller tilgir en forseelse anser jeg for å være langt mere virkningsfullt enn forsøk på å straffe, eller latterliggjøre eleven. Det kan ikke alltid være så lett å etterleve dette, men en bør forsøke. Jeg vil si det slik, en skal vokte seg for å gjøre en liten bagatell til et stort nederlag.»

Ikke alle lærere hadde en slik tilnærming til pedagogiske utfordringer på denne tida.

Kjelsberg opprettet også kontakt med skoler og institusjoner på finsk side av grensa. Grensepasseringa var enkel, særlig om vinteren. Kjelsberg tok bare personalet og elevene med seg og gikk ganske enkelt over isen til Finland. Sjøl hadde han ikke noe budsjett for «representasjon», men han fikk bevilget 150 kroner til dette da han fikk audiens hos utenriksminister Halvdan Koht i 1938. Koht ville gjerne at skolen være et godt bindeledd mellom utlandet og vårt land. Han mente at forholdet til Finland måtte få stor prioritet. Kloke tanker av utenriksministeren som henleder tankene på dagens utenrikspolitiske konfrontasjonspolitikk.

Da 2. verdenskrig kom til Pasvikdalen tok tyskerne skolen og brukte den som lasarett. Elevene ble sendt hjem. Da angrepet på Sovjet begynte sommeren 1941, kom det mange sårede tyske soldater til skolen. Det siste tyskerne gjorde da de måtte rømme Pasvikdalen var å sette fyr på den praktfulle skolen, bygdas stolthet. Kjelsberg var imidlertid fortsatt kreativ, og ville få folkehøgskolen i gang igjen så raskt som mulig. I Finnmark fantes ikke ledige lokaler, fylket var jo nesten nedbrent av tyskerne, men i Finnfjordbotn ved Finnsnes i Troms fylke var det noen tyske brakker som kunne brukes.

ETTERKRIGSTIDA

Høsten 1945 kunne så Kjelsberg ønske 62 Finnmarks-ungdommer velkommen til Finnfjordbotn. Hele 140 hadde søkt om plass. Det forteller at skolen allerede hadde blitt godt kjent, og hadde et godt rykte.

I Finnfjordbotn var skolen til 1949. Da kunne Kjelsberg og hans personale endelig flytte tilbake til Finnmark igjen. Denne gangen var det Skaidi Gjestgiveri på Skaidi i Vest Finnmark som ble skolelokaler. På Skaidi var skolen i 15 år, helt fram til 1964. Da flyttet skolen endelig til hjemkommunen, Sør

«Skolen framsto som et av Norges flotteste skolebygg da den sto ferdig i 1936»

«30 år etter krigsbrannen sto nye Pasvik folkehøgskole gjenreist på Svanvik i oktober 1974»

Varanger, og til Ropelv. Men nå hadde Paul Kjelsberg sagt opp som rektor og gått inn i pensjonistenes rekker, 72 år gammel. I Ropelv var skolen fram til desember 1969, da hele skolebygningen brant ned i en dramatisk brann. Over jul i 1970 gikk så turen til Skogfoss, og nå ble det fart i planene om å gjenreise Pasvik folkehøgskole, og 30 år etter krigsbrannen sto nye Pasvik folkehøgskole gjenreist på Svanvik i oktober 1974. «Den siste krigs-evakuerte hadde kommet hjem.»

Drivkraften bak gjenreisninga av skolen på Svanvik, var en annen legendarisk skolemann og rektor, nemlig Svein H. Sørensen. Han hadde begynt som lærer ved skolen i 1959, og fra 1964 til 1999 var Sørensen rektor. Uten innsatsen til Paul Kjelsberg og Svein H. Sørensen hadde ikke Pasvik folkehøgskole vært den skolen den etter hvert ble.

Tusenvis av Finnmarksungdommer har fått en trygg og god skolegang på Pasvik folkehøgskole gjennom 80 år. I de siste tiårene har bildet endret seg en del. Mange Finnmarksungdommen reiser ofte til sør – norske folkehøgskoler, mens sør – norsk ungdom vil oppleve det spennende som Finnmark har å tilby. Veldig mange av de som kommer til skolen forelsker seg i fylket vårt og tar høyskoleutdanning og jobb i Finnmark. På den måten bidrar de til å skaffe fylket kvalifisert arbeidskraft.

Skolen har spilt en særlig viktig rolle i «folk til folk-samarbeidet» i Barentsregionen, og den har vært en pionerskole når det gjelder integrering av funksjonshemmede. På den måten kan vi si at skolen fortsatt er en Grensefestning i Pasvikdalen, selv om det flerkulturelle er det som er det pedagogiske grunnfellet i dag.

Vi ønsker skolen hjertelig til lykke med jubileet. Den beste jubileumsgaven skolen kan få er at Finnmark fylke fortsatt vil være en god og pålitelig eier av skolen, og at skolen får gode økonomiske rammevilkår av sin eier.

VERDIFULLE STUDIEREISER

Eivind Hasle har rett i at når en leser Folkehøgskolekatalogen, så framstår det som at folkehøgskolene reiser mye og langt, og at det noen ganger kan være vanskelig å forstå hvorfor de må reise så langt. Han har også rett i at reisingen er problematisk i et bærekraftperspektiv. Det er vanskelig å argumentere for at lange flyreiser er miljøvennlig, og da må studiereisene ha en verdi som rettferdiggjør miljøbelastningen.

Norske folkehøgskoler er ikke reiseselskaper for eventyrlysten ungdom. Vi er skoler som vil noe og har et mål med undervisningen vi legger opp. Studiereiser er et særdeles kraftfullt pedagogisk virkemiddel. Det gir elevene muligheter til å møte mennesker og samfunn som gir dem nye perspektiver og opplevelser som kan å endre måten de forholder seg til både seg selv og verden på. Derfor velger mange skoler å sende elevene på studiereiser i løpet av skoleåret. Akkurat nå er det veldig mange skoler som velger dette, kanskje for mange?

Jeg tror folkehøgskolene på sikt må endre reisevirksomheten sin. Miljøet er verdifullt, og reisene må ha en verdi som står i forhold til påkjenningen de påfører miljøet. Vi må se på måten vi reiser på. Det bør heller ikke være noen selvfølge at alle linjer på folkehøgskolene skal dra på studiereiser. De reisene som gjennomføres må stå i en sterk faglig og pedagogisk ramme og være noe langt mer enn spennende eventyr for reiselystne ungdommer.

TORE HALTLI, REKTOR SUND FOLKEHØGSKOLE

NYTT NETTVERK: FAGNETTVERK SOM UTVIKLINGS- OG LÆRINGSSTRATEGI

*Voss, Fana og Nordhordaland tek no initiativ til å etablere
eit nasjonalt fagnettverk i film og foto for lærarar
i folkehøgskulen. Vi byrjar 25. april!*

AV CLAUS RØYNESDAL, REKTOR VOSS FOLKEHØGSKULE

Samling fagnettverk i film og foto for lærarar i folkehøgskulen
– 25. april.
Fana folkehøgskule kl 10.00 – 16.00
Påmelding: camilla.haukedal@voss.fhs.no

1. Å dele, skape og bruke ny kunnskap
2. Dette er eit samarbeid som gir meirverdi, der $2+2=5$
3. Nettverk byggjer kompetanse og utviklingskompetanse. Vi utvidar den pedagogiske verktøykassa med fleire grep, nye metodar og didaktiske verktøy
4. Attraktivitet: Kompetanse- og forskingsmiljø vil gjerne delta og samarbeide med eit fagleg nettverk
5. Motiverande fagleg og sosialt for lærarane
6. Kultur for å lære noko nytt, open erfaringsutveksling og våge å gjere feil

Nettverk er tufta på gjensidig forplikting. Dette er ikkje «uforpliktande» kurs eller «passiviserande» førelesingar. Nettverk er aktiv deltaking, førebuing og erfaringsutveksling. Det er ein lærings- og utviklingsarena. Gode fagnettverk vil også bidra til å byggje omdømme for folkehøgskulesektoren. Både Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet er sterkt opptekne av nettverk som utviklings- og læringsstrategi i utdanningssektoren. Nettverk er difor ein god strategi for ytterlegare profesjonalisering av læraryrket.

ORGANISERING AV NETTVERK

Eit nettverk er eit avgrensa gode; alle kan ikkje vere med. Nettverket må ha mange nok deltakarar til at det blir variert og pulserande, men ikkje for mange slik at deltakarane ikkje blir godt nok kjent med kvarande. 15 – 20 deltakarar er eit høveleg tal. Dei må vere innstilte på å delta aktivt i nettverket gjennom fleire år, slik at vi får kontinuitet. Det er alltid utskifting i ei slik gruppe på grunn av permisjonar, oppseiingar og nytilsette lærarar. Nettverket kommuniserer mellom deltakarane på epost og i ei lukka gruppe på Facebook. Her får vi kontinuerlege menings- og erfaringsutvekslingar, tips, råd og ulike innspel. Det må vere nokre lærarar som kler rolla som «nett-

Den japanske forskaren Ikujiro Nonaka hevdar at vi korke får den beste utviklinga frå botnstyrt- eller toppstyrt styring. Det som fungerer er midtstyrt: når dei flinke og engasjerte fagfolk i midten av organisasjonane driv det faglege utviklingsarbeidet. Fagnettverk handlar om å dele, bruke og skape ny kunnskap. Slike nettverk vil kunne verte viktige lærings- og utviklingsarenaer for folkehøgskulane.

NETTVERK ER ORGANISERT UTVIKLING

I eit kunnskapssamfunn som vårt, vil nettverk mellom engasjerte fagfolk kunne gje eit stort utbytte for lærarane, skulane og elevane. Slik vi ser det, handlar læringsnettverk om seks sentrale punkt:

verksansvarlege». Om lag tre lærarar frå ulike skular bør vere «nettverksansvarlege». Oppgåva deira er å planleggje og gjennomføre det tekniske og organisatoriske: Kva tid og kvar skal nettverket arrangerast? Dei må førebu og organisere det tekniske på samlingane, og sende ut sakliste på førehand. Dei nettverksansvarlege må også administrere deltakarliste, og ha oversyn over kven som er med i nettverket. Når nettverka er komne godt i gang, handlar det om å fordele faglege oppgåver mellom deltakarane. Dei nettverksansvarlege i film og foto er Camilla Haukedal frå Voss, Knut-Inge Johansen frå Fana og Pål Gabrielsen frå Nordhordaland.

AKTIVITET I SJØLVE NETTVERKET

Nettverka blir arrangert to gonger i året, ein gong om hausten og ein gong om våren. Det er dei same deltakarane kvar gong, der dei skal ha mellomliggjande arbeid eller oppgåver mellom samlingane. Nettverka bør samlast på ein vanleg arbeidsdag i september eller oktober, og i mars eller april. I forkant av samlinga blir det avtalt og sendt ut eit program. Det er gjerne ein artikkel eller noko fagstoff som skal lesast og diskuterast. Det kan vere skriftleg førebuing i nokre punkt til ei erfaringsutveksling eller diskusjon. «Gallery Walk» kan vere ein metode, der nokre skular presenterer korleis dei arbeider med ulike tema og metodar. Då går deltakarane rundt og «shoppar» idear og innspel. Andre metodar er «Kafedialog», der nokre skular legg fram sine prosjekt på ulike kafebord. Andre metodar er workshop, dialogspel, rekkjeframlegg i gruppe, erfaringsdeling med refleksjon eller praksisforteljing. Ofte vil det vere føremålstenlig å ha inn ein førelesar i ein mindre del av tida, eller at nokon av lærarane på nettverket held førelesing sjølv. Eksterne førelesarar bør ikkje bruke for stor del av tida. Eit nettverk vil også ofte gje tilgang til nye ressursar. Eksterne fagmiljø vil gjerne samarbeide med eit slikt nettverk, og det vil ofte vere enklare å få innpass i andre organisasjonar og fagmiljø. Det opnar bokstaveleg talt dører, og gir fleire referansepunkt. Nettverket kan også hospitere på ein av folkehøgskulane, eller andre relevante fagmiljø. Eit vidare skritt er at nettverket reiser på studieturar i Europa. Senter for internasjonalisering av utdanning (SiU) har til dømes Erasmus+ midlar til å finansiere slike studieturar for lærarar.

SAMAN ER EIN MINDRE ÅLEINE

Alle skular må setje av tid til utviklingsarbeid. Då må ein også skifte «tenkjehatt» frå forvaltningslogikk og tenesteproduksjon til utviklingslogikk og det å vere kaospilot. Utviklinga ligg i grenselandet, på tvers av organisasjonsgrenser. Utviklingslogikk er prega av kaos, usikkerheit, dilemma, innovasjon, prøving og feiling. Dette er ei anna logikk enn det ein nyttar i «tradisjonell» undervisning, kurs og møteverksemd. Utvikling vil alltid vere arbeid mot ein motstand. Ofte vil det vere litt slit-samt, i byrjinga. I kollektive kunnskapsutviklingsprosessar skiftar forståinga, eigarskapen, deltakarane og samhandlinga, både hos lærarane og rektorane. Nettverk er prosessarbeid og kulturbygging, det er måtar å gjere ting på som må eigast av praksisfellesskapen. Dette tek sjølvstapt litt tid for deltakarane og dei nettverksansvarlege. Eigen skule kan få utfordring når faglærarar skal på samling, men dette let seg gjennomføre med god planlegging. Og sjølv om det er billig, er det ein kostnad. Men vi har ein høgare kostnad ved å tilsetje nye lærarar dersom vi «brenn ut» dei vi har. Folkehøgskulane er ulike i form og innhald. Det er stor skilnad mellom skulane når det gjeld liner og fag. Dette speglar også høvet til å drive kontinuerleg fagleg utvikling. Ofte vil det vere ein eller få lærarar som er ansvarlege for faget på sin skule. Då kan det fort vere utfordrande med fagleg oppdatering og nybrottsarbeid i eit hektisk skuleår. Nettverk er ein god måte å kompensere for dette. Mange rektorar er med rektornettverk i Virke og andre rektornettverk. Det er grunn til å tru at faglærarar har eit tilsvarande behov. For å låne orda til forfattaren Anna Gavalda: «Saman er ein mindre åleine».

JEG VELGER MEG APRIL

Første samling i fagnettverket blir på Fana folkehøgskule i Bergen, tysdag 25. april 2017, kl. 10.00 – 16.00. Program er under utarbeiding, og blir langt ut på sidene til Folkehøgskoleforbundet. Hovudsakleg vil vi bruke første samlinga på å organisere, bli kjende, avdekke ønskjer og behov og byrje den langsiktige planlegginga. Kostnaden for samlinga er kr. 350, som dekkjer kaffi, lunsj og ekstern førelesar. Frist for påmelding er 31. mars. Interesserte kan ta kontakt eller melde seg på til camilla.haukedal@voss.fhs.no

«Nettverk er prosessarbeid og kulturbygging, det er måtar å gjere ting på som må eigast av praksisfellesskapen»

BER OM KAPITALHJELP FOR Å REALISERE FOLKEHØGSKOLEN

Øyrekka folkehøgskole AS utvider aksjekapitalen for å få på plass et forprosjekt som er nødvendig for at prosjektet skal komme videre. Nå kan alle bli med å realisere drømmeprosjektet.

Øyrekka folkehøgskole AS inviterer nå til kapitalutvidelse for å finansiere forprosjektet til folkehøgskolen.

Et forprosjekt som er kostnadsberegnet til 200.000 kroner.

– Å få inn dette beløpet er helt nødvendig for å kunne komme i gang med prosjekteringen og for i alle fall å kunne leverer et foreløpig forprosjekt, sier styreleder Joar Johansen i innbydelsen.

Nei fra grønne penger

Øyrekka folkehøgskole AS søkte også om penger til forprosjektet fra de grønne oppdrettspengene som var øremerket øyrekka, men der fikk de avslag.

Siden det begynner å haste med å få på plass et forprosjekt, så tar Øyrekka folkehøgskole grep for å få inn nok penger til forprosjektet.

FROYA NYHETER

25 MILLIONER INVESTERES PÅ TOTEN FOLKEHØGSKOLE

Toten Folkehøgskole fra 1882 får vannbåren varme, ny ventilasjon, nytt elanlegg, og ikke minst fulldekkende brannvarslingsanlegg fra august neste år. Alt av inventar, himlinger, dører, belegg, el-opplegg, VVS-utstyr, anlegg og kanalnett rives og erstattes med nytt.

Rektor Live Hokstad er glad for å kunne ta i bruk nyoppusset folkehøgskole neste høst. Internatet på skolen ble reist i 1968. Den største påbygningen ble gjennomført i 1997.

– Skolen trenger virkelig å bli pusset opp selv om bygningene er blitt tatt godt vare på.

Skolen med 86 elever drives godt, tilfører rektor.

Bygningene til Toten folkehøgskole eies av Østre Toten kommune. Driften av skolen har fylkeskommunen ansvaret for.

Rektor Live Hokstad

Live Hokstad sier Staten finansierer hele prosjektet til omtrent 25 millioner kroner ved å gi tilsvarende i «størvelings-tilskudd» for folkehøgskoler. Et gammelt uttrykk som fortsatt holdes i hevd.

Noen elever bor i dag i tidligere Labo bo- og servicesenter. Under rehabilitering og utbygging av internatet skal Labo brukes av alle elvene før bygningene der rives.

– Det passer oss bra. Vi har 37 dobbeltrom i internatet, og får 11 nye dobbeltrom til neste skoleår. Målet er å ha omtrent 75 elever i året, forklarer Live Hokstad.

KLIPPET FRA AO.NO

NÆRINGS-LIVET BLIR EIERE

Skap Kreativ Folkehøyskole har over lengre tid vært på jakt etter flere eiere i det lokale næringsliv. Nå har de fem nye eiere eller sponsorer som står klare til å satse på den lokale folkehøyskolen.

MANDAL – Vi ønsker solide aksjonærer som kan tre inn på eiersiden som tror på nyskaping og innovasjon, og som ønsker å være med på å løfte dette prosjektet, sier rektor Ann Birgitte Tveiten.

Det er Lindesnesregionen Næringshage som eier skolen i dag. Siden oppstarten av skolen har de jobbet aktivt opp mot næringslivet for å få flere aktører inn på eiersiden av skolen.

– Vi har store visjoner for hva Skap kan bli, og da trenger vi både ressurser og kompetanse med oss. Vi trenger også en bred forankring i det lokale næringslivet, som vi ønsker å jobbe tett opp mot. Det er samarbeidet med næringslivet som gjør oss til en annerledes folkehøyskole, forklarer Hilde Tallaksen i Lindesnesregionen Næringshage.

– Drømmen hadde vært om vi hadde fått engasjerte folk på eiersiden som hadde spyttet inn noen midler og løftet skolen – både økonomisk og ellers. Enten om det er bedrifter eller stiftelser som har noe konstruktivt å bidra med, sier Tveiten.

Flere nye eiere Næringshagen har til nå fått fem bedrifter som fra nyttår går med på eiersiden av folkehøyskolen eller som sponsorer.

– Vi er også i dialog med flere. I tillegg til de fem som har bekreftet interesse, er det like mange vi er i en prosess med, og enda flere på blokka. Og er noen interessert, så er det bare å melde seg, oppfordrer Tallaksen.

LINDESNES

GOD SØKING TIL HARDANGER

Hardanger folkehøgskule har ved årsstart fått dobbelt så mange søknadar som på same tid i fjor. 1. februar startar opptak av elevar. I fjor fekk i overkant av 100 elevar svar allereie då.

Slik det ser ut i år, vil skulen minst senda ut tilsvarende i år.

Det tyder at ein del av skuleplassane raskt vert opptekne. Det gjeld å vera tidleg ute om du vil sikra deg plass på fyrstevalet av både linje og skule.

HARDANGER FOLKEBLAD

KULTURPARTIET: MAG LARSEN STARTER NYTT PARTI

... For dette partiet skal kultur vere det same som miljø er for MDG.

– Eller du kan seie at kultur skal vere det same som kristendomen er for KrF, eller bonden for Sp. Eg vil starte eit parti der kultur ligg i botn, seier Ronnie Mag Larsen.

Som musikal, forfattar og lærar på folkehøgskule er det kanskje ikkje overraskande at han meiner kultur er viktig. Men Larsen legg meir enn musikk og bøker i kulturforståinga si.

– Målet er å gjere eit Norge i forandring til eit meir inkluderande samfunn der kvart enkelt individ finn sin plass og kjenner seg verdsett. Enkeltmenneske må byggast, ikkje brytast ned, seier han.

I tillegg til at han meiner at å vektlegge kultur vil gjere Norge til eit meir inkluderande samfunn, meiner han òg at kultur kan skape pengar for nasjonen.

– Vi har vore bortskjemde med olja, men når olja er vekke må vi finne andre måtar å skape pengar på.....

KLIPPET FRA SUNNMØRSPOSTEN

LEDER

EN TENKETANK FOR FOLKEHØGSKOLENS FRAMTID?

Vi lever i en forvirret og urolig tid. Verden rundt oss virker mer splittet, usikker og aggressiv, med klimakrise og høyrepopulistiske vinder som øker i styrke, der de åtte rikeste menneskene eier halvparten av jordens rikdommer. Mediene snubler i postfaktuelle og oppdiktete one-linere. I Norge faller oljeinntektene, og det varsles tøffere prioriteringer fra politikernes side, uansett hvem som havner i regjering etter valget til høsten. Folkehøgskolenes voldsomme fokus på reise i rekrutteringsarbeidet kan vise seg å bli utfordrende overfor politikernes vilje til å prioritere skoleslaget framover. Innen eget felt skaper også utredningene av organiseringen av det felles informasjonssamarbeidet i folkehøgskolen samt finansiering av internasjonal sekretær usikkerhet innad i folkehøgskoleorganisasjonene.

Hvordan skal folkehøgskolen forholde seg og svare på en verden i sterk endring?

På drøftingsdagene i distrikt 7 på Toten folkehøgskole i januar hørte de som var der kunnskapsdirektør i NAV Yngvar Åsholt fortelle om en tenketank de har for å vurdere framtiden innenfor en rekke områder, som

befolkningsutvikling, bruk av interaktive tjenester, teknologi, arbeidsmarked, levekår og helse og politiske trender. Dette for å kunne omstille NAV i tide til morgendagens behov og krav.

Det slår meg at vi kanskje burde etablere en tenketank for folkehøgskolenes fremtid. En slik tenketank kunne gå dypere inn i de ulike forholdene som vil påvirke folkehøgskolenes innhold og rammevilkår framover. Tenketanken kan dermed bidra med grunnlag for beslutninger og komme med innspill og ideer til drøfting og til videreutvikling av folkehøgskolenes tilbud og hvordan nå fram til ulike målgrupper med disse.

Utfordringen vil være å finne ressurser til å frigjøre de rette personene til et slikt arbeid, hvor mange og hvem det i tilfelle bør være. Enn så lenge må vi basere oss på skolenes hands-on erfaringer og skjønn. Og det er nok ikke så dumt, kanskje også eneste farbare vei, fortsatt, til å utvikle et aktuelt og relevant skoleslag for ungdommen som skal befolke morgendagens verden. Eller?

Lykke til med vårsemesteret og elevopptaket for kommende skoleår!

ØYVIND BRANDT

LEDER FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

VIRKSOMHETSOVERDRAGELSE

Så vel i privat som i offentlig sektor foretas overføringer av virksomheter. Private bedrifter slås sammen, eller deler av dem skilles ut fra morselskapet og overdras til andre selskaper. I offentlig sektor ser vi også sammenslåing av virksomheter, f.eks. for å få større fagmiljøer. Et typisk eksempel har vært sammenslåing av en rekke universiteter og høyskoler de siste årene. I offentlig sektor står vi nå også overfor en rekke kommunesammenslåinger. I alle disse tilfellene reises spørsmålet om slike sammenslåinger kan anses som en virksomhetsoverdragelse iht. Arbeidsmiljølovens kapittel 16. Spørsmålet reises ofte fordi reglene i Arbeidsmiljøloven beskytter en del av arbeidstakernes rettigheter ved virksomhetsoverdragelse.

Reglene om hvor vidt det foreligger en virksomhetsoverdragelse er relativt kompliserte og baserer seg i stor grad på fortolkninger i dommer fra EU-domstolen og norsk Høyesterett. Det vil i denne artikkelen føre for langt å gå detaljert inn på de grensedragningene som er gjort, men lovens tekst tilsier at reglene i kapittel 16 kommer til anvendelse når en virksomhet eller del av en virksomhet overdras til en annen arbeidsgiver. Det forutsettes i loven at det skal ha foregått en overføring av en selvstendig enhet som har bevart sin identitet ved overføringen. I praksis kan vi si at sammenslåing av to bedrifter ved oppkjøp, ved fusjon e.l., er å anse som en virksomhetsoverdragelse i lovens forstand. Sammenslåing av offentlige virksomheter reiser også en del andre prinsipielle spørsmål mht. om sammenslåingen kan anses som en virksomhetsoverdragelse. Man har imidlertid lagt til grunn at sammenslåing av statlige enheter som høyskoler og universitet skal anses som en virksomhetsoverdragelse.

Dersom det foreligger en virksomhetsoverdragelse, medfører dette at reglene i Arbeidsmiljølovens § 16-2 flg. kommer til anvendelse.

§ 16-2 verner den ansattes arbeidsavtale. Ved en virksomhetsoverdragelse overføres alle rettigheter og plikter etter den enkeltes arbeidsavtale til ny arbeidsgiver. Ny arbeidsgiver blir således bundet av den foreliggende arbeidsavtale. Dette

innebærer et vern mot nedsetting av lønn, endring av arbeidstid, endring av arbeidssted mv. som går ut over arbeidsgivers styringsrett. Videre gir reglene i § 16-2 en viss beskyttelse av tariffavtaleverket de ansatte har vært omfattet av. Reglen fastslår at ny arbeidsgiver også blir bundet av den tariffavtalen de ansatte var omfattet av hos tidligere arbeidsgiver. Ny arbeidsgiver kan imidlertid innen 3 uker fra overdragelsestidspunktet erklære overfor vedkommende fagforening at han ikke ønsker å bli bundet av tariffavtalen. Arbeidstakerne opprettholder i dette tilfellet de individuelle arbeidsvilkårene som følger av tariffavtalen frem til denne utløper eller til tariffavtale som er bindende for ny arbeidsgiver, blir inngått.

Videre gis det også et vern om arbeidstakers rett til videre opptjening av alders-, etterlatte- og uførepensjon iht. kollektive tjenestepensjonsordninger. Arbeidsgiver kan her velge å gjøre den tidligere pensjonsordningen gjeldende eller dersom dette ikke er mulig, sikre arbeidstakerne rett til videre opptjening i en annen kollektiv pensjonsordning.

Lovens regler i § 16-4 gir også et visst vern av selve arbeidsforholdet. Reglen fastslår at virksomhetsoverdragelsen i seg selv ikke er noen oppsigelses- eller avskjedsgrunn. Vi ser imidlertid at domstolene har akseptert nedbemanning i virksomheten relativt kort tid før og etter overdragelsen. I tillegg til det ovennevnte vern av arbeids-

takerne gir loven også en plikt for tidligere og ny arbeidsgiver til tidligst mulig å informere og drøfte virksomhetsoverdragelsen med de tillitsvalgte.

Lovens § 16-5 inneholder en oversikt over temaer det skal gis særskilt informasjon om.

I tillegg til å informere de tillitsvalgte fremgår det av lovens § 16-6 at slik informasjon også skal gis de berørte arbeidstakere. I tillegg gir loven også et visst vern om tillitsvalgsapparatet.

ADVOKAT BJØRN BRÅTHEN

Med tillatelse hentet fra magasinet Spekter – Akademiøkerforbundet

FHS – SENIOREN

Nr 16

Meldingsblad for Folkehøgskolens Seniorlag

Desember 2016

Seniortreffet i Lofoten - juni 2014

Fv. Terje Garvik og Helge Furnes

klar over at denne skolen satsar på ei god og «ærlig»(rektors ord) matserving.

Dei fleste av oss vart innkvarterte på Philipstua, det nyaste internatet, og fekk der rom med hotellstandard. Skolen driv då også både Vandrerrhjem og Sommarhotell i sommarhalvåret,

SENIORLAGET I FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

I november fikk vi hyggelig besøk på kontoret i Øvre Vollgate av Terje Garvik og Helge Furnes fra seniorlaget i Folkehøgskoleforbundet (FHF). Sammen med Gerd Nystad fra Vefsn utgjør de styret, der Terje er leder og Helge er kasserer.

Seniorlaget utgjør et lokallag i FHF og kan sende inntil 5 delegater til landsmøtet. Laget har gjennom mange år holdt sin årlige sommersamling ved en av de frilynte folkehøgskolene. Kommende sommer er det Møre folkehøgskule som tar imot laget. Som vanlig avholdes også årsmøtet i Seniorlaget under sommersamlingen.

Terje Garvik understreker at sommersamlingen er en sosial samling med lokalt preg, og ingen mimreklubb. De tar gjerne imot nye medlemmer og deltakere.

En gang i året – i desember, gir de ut bladet FHS-senioren til medlemmene.

For påmelding til sommerkursen – ta kontakt direkte med Møre folkehøgskole, kontor@more.fhs.no. Det er Knut Jørgen Holck som er ansvarlig fra skolens side. Ønsker du å melde deg inn i seniorlaget send e-post til post@folkehøgskole.no eller ring 22 47 43 00.

ØYVIND KRABBERØD

SENIORKURSET PÅ MØRE FOLKEHØGSKULE 12. – 16. JUNI 2017

Mandag 12. juni:
Ankomst, innkvartering.
18.00: Middag
19.30: Velkomstprogram

Tirsdag 13. juni:
08.00: Frokost
09.00: Morgensamling
Tur til Aasentunet
13.00: Nynorsk i dagens skole
16.30: Årsmøte i Seniorlaget
18.00: Middag
20.00: Kveldssete v/ Bjørg Garvik
Seniordans

Onsdag 14. juni:
08.00: Frokost
08.50: Morgensamling
Tur til Ålesund
18.00: Middag
Kveldssete

Torsdag 15. juni:
08.00: Frokost
09.00: Morgensamling
09.30: Ørstad og Volda, omgivelsene
Tur til Urke / Øye
Lunch Øye Hotell
18.00: Middag, lokale spesialiteter
20.00: Kveldssete m Ørstadkoret

Fredag 16. juni:
08.00: Frokost
09.00: Morgensamling
09.30: Leseboka i norsk skole
v/Kjell Arild Madsen
12.00: Lunch
Avreise

NOTERT

SÅ HAM IKKE

Teamet filmet rundt Oslo rådhus i mange dager, der skuespiller Pål Sverre Hagen, nå som kommunearbeider, beveget seg og hadde lange pauser. Iført det gule kostymet trakk han seg tilbake og sto ved ulike innganger og ventet.

Mange politikere og andre som styrer byen passerte ham på vei til og fra jobb. Men ikke en eneste verdiget ham et blikk eller hilste på ham.

– Ingen så meg, selv om de passerte meg en og en og jeg var godt synlig, forteller han.

Derfor ble det veldig det så veldig tydelig da en mann kom forbi, ga ham et anerkjennende nikk og hilste høflig.

– Da jeg så hvem det var, tenkte jeg, hm... De andre, de jeg stemte på for eksempel, gjorde det ikke.

Mannen som hilste, var Carl I Hagen (Frp).

– For meg som ikke støtter Frps politikk, irriterer det meg desto mer at det var ham. Men jeg må være ærlig.

PÅL SVERRE HAGEN
I AFTENPOSTEN

VIRKE-OPPGJØRET I HAVN UTEN STREIK

Det ble oppnådd enighet i meglingen i Virke-området 20. november. Striden sto om adgangen til å tilby annen pensjonsordning enn Statens Pensjonskasse for en rekke virksomheter, blant annet folkehøgskolene. En tilleggsprotokoll sikrer at folkehøgskolene forblir SPK. Samtidig får ansatte i folkehøgskolene som er tilsluttet Virke samme lønnstillegg og fra samme virksningstidspunkt som i KS-området.

Forslaget til ny overenskomst for utdanning er akseptert av både Virke, Utdanningsforbundet og de andre partene i oppgjøret med en ramme på 2,4 prosent i 2016 og 2 prosent i 2017. Dette innebærer etterbetaling fra 1. mai i 2016. Lønnstilleggene for 2017 gjelder fra 1. august 2017. Det er ennå ikke satt av lokal pott i Virke-området i år, slik det er i KS, der lokale tillegg skal gjelde fra 1. september 2017.

ORDINÆRT STATS- BUDSJETT FOR FOLKEHØGSKOLENE

Folkehøgskolene ble spart for kutt i statsbudsjettet for i år og fikk økt sitt tilskudd med kostandsutviklingen. Det betyr en samlet tildeling på 828 845 000,- kroner, noe som tilsvarer 2,5 prosent økning. Det ble ikke midler til nye skoler, utvidelse av studiestøtten, bærekraftprosjektet eller flyktningekoordinering.

POPULÆRT KURS FOR ANSATTE SOM ARBEIDER MED TILRETTELagt UNDERSVISING OG FOLKEHØGSKOLE

Ca 50 er påmeldt til kurset for ansatte som arbeider ved linjer eller med tilrettelagt opplegg for elever som ikke kan følge undervisningen på de ordinære linjene i folkehøgskolen, inkludert også den tilretteleggingen som er knyttet til internatet og det sosialpedagogiske arbeid på skolen og på turer. Kurset er lagt til Sanner hotell i Gran på Hadeland 19. og 20. april. Kurset er et samarbeid mellom Norges Kristelige Folkehøgskolelag og Folkehøgskoleforbundet.

IDÉPROGRAM TIL HØRING I LOKAL- LAGENE

I 50 år har Folkehøgskoleforbundet hatt et idéprogram som sier noe om vår felles idé om hva folkehøgskole er etter vårt syn, og som igjen angir grunnlaget for vårt arbeid i alle sammenhenger. Idéprogrammet revideres på landsmøtet hvert fjerde år. Gjeldende idéprogram ble vedtatt på landsmøtet i 2013 (Agder). Det er derfor tid for å drøfte og vedta idéprogrammet for de kommende fire årene på landsmøtet på Elverum folkehøgskole til sommeren (30.mai-1.juni).

På bakgrunn av gjeldende idéprogram har styret formulert et forslag til revidert og oppdatert idéprogram for 2017-2021. Styret har forsøkt å stramme opp teksten i forhold til gjeldende versjon. Samtidig er det lagt inn forslag til konkrete overordna områder vår skole bør ha fokus på i vår tid.

Endelig forslag til idéprogram, inkludert forslag til prinsippprogram og områder organisasjonen skal ha fokus på de kommende fire årene, vil styret formulere i styremøte 7. februar på bakgrunn av høringsuttalelsene fra lokal-lagene. Høringsfrist er satt til 3. februar. Høringssvar sendes

ob@folkehøgskole.no.

STUDIEREISENE ET AV TEMAENE PÅ LANDSMØTET

Det er en økende bevissthet om de utfordrende sidene ved studiereisenes omfang i folkehøgskolen. Senest på rektormøtet i januar, der tidligere rektor på Nordfjord folkehøgskule, Hallgeir Hansen trakk fram de økologiske konsekvensene av reisene. Han forslår et folkehøgskolenes «Parisavtale», der folkehøgskolene i fellesskap kommer fram til mer bæredyktige rammer for reisevirksomheten.

Styret i Folkehøgskoleforbundet vil i neste nummer av bladet komme med et innlegg over alle de prinsipielt viktige forholdene knyttet til studiereisene. På landsmøtet vil spørsmålene følges opp der det blir ett av flere tema. Andre tema det jobbes med til landsmøtet er idegrunnlaget til frilynt folkehøgskole, behovet for et utvidet etisk grunnlag for en bæredyktig verden og livsmestring.

Landsmøtet arrangeres på Elverum folkehøgskole 30. mai til 1. juni.

SENIORLAGET MØTES PÅ MØRE FOLKEHØGSKULE TIL SOMMEREN

Årets Seniortreff blir på Møre Folkehøgskule i uke 24, nærmere bestemt 12. – 16. juni. Tittelen er «*Natur og kultur i bygdedene Ørsta og Volda*». Terje Garvik, som er ny leder i seniorlaget, utfordrer alle til å få med seg venner til neste Seniortreff. Målsettinga må være at vi skal få et deltakertall på 40, sier han.

Seniorlaget utgir eget medlemsblad. I siste utgave, som kom i desember (se www.folkehøgskoleforbundet.no), kan du lese om Seniortreffet i Lofoten i fjor sommer, referat fra årsmøtet, der Terje Garvik ble valgt til leder etter at Mildrid Nesheim ønsket avløsning, og se programmet for kommende treff på Møre folkehøgskule til sommeren.

PEDAGOGISK UTVIKLING I FRILYNT FOLKEHØGSKOLE 2017

Vi har to større satsningsområder i 2017.

Det ene er «Hvem er vi, hva gjør vi og hvor vil vi? – Verdigrunnlag, praksis og formål i frilynt folkehøgskole». Dette er et selvevalueringsprosjekt for 2017–20, der vi inviterer skoler til å delta i et skolebasert kompetanseutviklingsprosjekt med formål om å utforske ulike metodikk og arbeid med skolens verdigrunnlag, praksis og formål. Det er også sendt ut utlysning for midler til dette prosjektet, der vi også inviterer inn skoler til å delta i pilotprosjektet for skoleåret 2017/18. Fra høsten 2018 vil vi invitere alle frilynte folkehøgskoler til å delta.

Det andre satsningsområdet vårt heter «Mellom solskinn og ruskevær» og fokuserer på livsmestring i psykisk helse. Her vil vi også invitere skoler til å delta i en pilot for skoleåret 2017/18, og året etter komme ut med et bredt tilbud til alle de frilynte folkehøgskolene.

SINDRE VINJE

FOLKEHØGSKOLE HJELPER UNGDOM I GANG IGJEN

Lærere bør i samtaler med elever ha fokus på året etter folkehøgskolen. Tall fra SSB viser at en tredel av elevene på folkehøgskole ikke har startet eller fullført videregående opplæring (VGO). For de elevene som ikke har fullført VGO kan det være aktuelt å hjelpe de til avklaring og kontakt med inntakskontoret/veileder eller OT-koordinator i hjemfylke eller der de ønsker å flytte til.

I forbindelse med pilotprosjektet *Mentorordningen* i folkehøgskolen er det utarbeidet og sendt ut en oversikt over alle OT-koordinatorene i alle landets fylker. OT er ulikt organisert i fylkene. Derfor er det også lagt ved lenker til alle fylkenes nettsider for OT i eget fylke.

I opplæringsloven § 3-6 pålegges fylkeskommunene å ha en oppfølgingstjeneste for ungdom som har rett til opplæring (etter § 3-1), og som ikke er i opplæring eller i arbeid. Tjenesten gjelder til og med det året de fyller 21 år, men omfatter også ungdom som har tapt opplæringsretten (etter § 3-8 eller § 4-6).

Formålet med oppfølgingstjenesten er å sørge for at all ungdom som hører til målgruppen får tilbud om opplæring, arbeid, andre kompetansefremmende tiltak, eventuelt i en kombinasjon av disse. Tilbudene skal primært ta sikte på å føre fram til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller grunnkompetanse innenfor videregående opplæring.

Frist for å melde seg opp til VGO er 1. mars, men allerede 1. februar for elever med særlige behov.

Skrivet med oversikt over landets OT-koordinatorer bør gjøres kjent for alle lærere og eventuelle andre dette er relevant for på skolen. (Se også <https://www.folkehøgskole.no/fhsr/Rundskriv/2017/3.pdf>)

ØYVIND BRANDT

TRUMP BLE PUTINS TRUMF

I USA har verken arbeiderklasse eller middelklasse kjent økonomisk framgang på 30 år. «Min fetter i New York har ikke hatt råd til å gå til tannlegen på 25 år!» – sa John G. Bernander nylig til meg. Mange nok til å sjokkere, og det var mange som mistet hus og hjem etter 2008. Finanskrisen ble utløst av «de råtne lånene». Velment fikk president Bill Clinton på plass en lov om huslån. Du kunne låne alt. Klarte du ikke å betjene lånet, kunne du bare gi huset til banken uten å svare for resterende gjeld.

Mange lot seg blende, kriet seg et hus og mistet det. Middelklassen i USA, som ellers i vesten var stabilisatoren for det liberale samfunn etter andre verdenskrig, er under press. I dag er 0,1 prosent av USAs borgere alene rikere enn 90 prosent av befolkningen. Ligner det ikke på det russiske bildet? I Russland skrumpet industriproduksjonen med 44 prosent mellom 1991 og 1993 på grunn av måten Kreml privatiserte økonomien. Dette var verre enn den effekten Nazi-Tysklands invasjon av Sovjetunionen 22. juni 1941 hadde på sovjetisk industri. Trump forsto best betydningen av rustbeltets dystre skjebne.

HANS-WILHELM STEINFELD
I DAGBLADET

JAN E. HANSEN

– Håkon besøkte meg på Aker sykehus. Jeg lå og fortalte ham om amputasjonen. Han sa: dette er jo en bok du må skrive.

– Skal jeg skrive en bok om at jeg skal dø nå? Spurte jeg. – Nei, sa Håkon. – Du forteller jo om håp og livsglede. Ja, sa jeg, hvis den får hete *Med eit ben på jorden* er det greit. Som Odd Eidem en gang sa om å skrive historier: Hvis jeg finner en knapp på gaten, syr jeg gjerne en frakk til den.

AFTENPOSTEN

NYE NETTSIDER PÅ Plass

Siden folkehøgskole.no har blitt helt endret og har nå en grundigere beskrivelse av både linjer og skoler. Det er firmaet Netlife Research som har laget designet og tanken bak nettsiden er å gjøre det enklere for potensielle søkere å gå på oppdagelse i alle mulighetene folkehøgskolene tilbyr.

De foreløpige erfaringene med nettsidene har vært svært gode. Folk bruker lengre tid på sidene og de leser flere sider. I tillegg har det vært en økning i antall søknader og antall bestilte kataloger.

FOLKEHØGSKOLEELEVER ENDA MER TILFREDSE ENN I FJOR

I desember fikk vi svarene på EPSI-undersøkelsen og tallene var svært gode. Folkehøgskoleelevene er svært fornøyde med året og de var enda mer fornøyde i fjorårets undersøkelse i forhold til året før. Tidligere år har elevene på de kristne folkehøgskolene vært mer fornøyde enn elevene på de frilynte folkehøgskolene, men i den siste undersøkelsen er tallene ganske like. Tallene varierer dog stort fra skole til skole.

Folkehøgskoleelever er vesentlig mer fornøyde enn studentene på universitetene og høgskolene.

UTREDNING IF-IKF

Årsmøtene i IF og IKF vedtok å nedsette en utredning om samarbeidet mellom de to organisasjonene. Det ble nedsett en utredningsgruppe som er satt sammen av de to styrelederne i IF og IKF, av en rektor fra både IF og IKF og av en person oppnevnt av FHF og NKF. Denne utredningsgruppen har hatt flere møter og skal være ferdig i mai.

Utredningsgruppen skal se på fordeler og ulemper med dagens organisering, på fordeler og ulemper med en sammenslåing av IF og IKF og også på et eventuelt tredje alternativ.

FOLKEHØGSKOLEN NORD-NORGE ER NÅ EN IKF-SKOLE

Folkehøgskolen Nord-Norge, tidligere Soltun folkehøgskole, søkte på slutten av 2015 om å overføre medlemskapet sitt fra IF til IKF. Siden det er ett års oppsigelsestid i IF har utmeldingen først fått virkning ved årsskiftet 2016/17.

Vi ønsker Folkehøgskolen Nord-Norge lykke til videre!

NYTT STYRE I IF

Årsmøtet i IF valgte i november 2016 et nytt styre. Ny styreleder er Morten Eikenes fra Ringerike folkehøgskole. Nytt styremedlem er Astrid Moen fra Sund folkehøgskole.

Dag Folkvord fra Jæren folkehøgskule ble gjenvalgt.

Bodil Nystad fra Vefsn folkehøgskole var ikke på valg.

Øyvind Brandt er Folkehøgskoleforbundets representant i IFs styre.

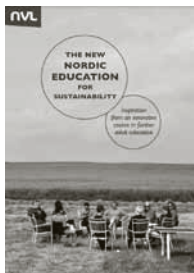
Ny leder i IF-styret, Morten Eikenes

Ny i IF-styret Astrid Moen, Sund fhs

DORTE BIRCH

NORDISK ETTERUTDANNING FOR BÆREKRAFTIG UTVIKLING

«Jeg har fått ny kunnskap, masse inspirasjon og ikke minst et godt nettverk», forteller Inger Olin Oppedal, som nylig fullførte etterutdanningen «kunnskap

for bærekraftig utvikling». Utdanningen Inger Olin har tatt er nordisk, tverrsektoriell, og veksler mellom praktisk og teoretisk læring. Totalt har 39 nordiske voksne tatt utdanningen, som er utviklet av en nordisk, tverrsektoriell arbeidsgruppe med forankring i Nordisk Nettverk for Voksnes læring (NVL). Etterutdanningen er støttet av Nordisk Ministerråd og tilsvarende 15 studiepoeng.

Av studentene har fire vært fra norske folkehøgskoler. For Inger Olin var det to viktige årsaker til at hun valgte å ta etterutdanningen: «For det første var temaet noe som interesserte meg og som jeg har lyst til å lære mer om. For det andre opplever jeg ofte i min jobb som lærer at oppdatert kunnskap og inspirasjon er viktig for å formidle kunnskap om bærekraft på en spennende og engasjerende måte», forteller Inger Olin, som jobber ved Fana folkehøgskule.

Fana er også en av de totalt 45 folkehøgskolene som er med i prosjektet Aksjonsforskning og bærekraft, et samarbeid mellom Folkehøgskolerådet og Framtiden i våre hender. Det var derfor ikke unaturlig at dette engasjementet fikk plass i oppgaven Inger Olin skrev under utdanningen. «Hovedspørsmålet i oppgaven var hvordan få unge mennesker engasjert i bærekraft og se dem selv som en del av løsningen», forteller Inger Olin.

Økt engasjement og inspirasjon er også noe etterutdanningen bidro til, forteller Inger Olin: «Noe av det mest lærerike i studiet var å besøke de ulike stedene kursene ble holdt (Oslo, Samsø, Island og Helsinki), forelesningene, ekskursjonene og ikke minst alle diskusjonene med mine medstudenter og lærere», forteller Inger Olin engasjert. Hun snakker også varmt om det nordiske, tverrsektorielle fellesskapet: «Det var morsomt, spennende og meget lærerikt. Jeg har fått et godt nettverk gjennom medstudentene, og jeg håper vi vil fortsette å dra veksler på hverandres kunnskaper, erfaringer og videre arbeid», avslutter Inger Olin.

Studentene på kurset har kontakt, bl.a. via en facebook-gruppe, Nordisk bærekraft, (som det er mulig å bli medlem av), og aktuelt stoff er også tilgjengelig på den nyopprettede studentbloggen <https://medium.com/nordisk-bærekraft-2016>. NVL har også utarbeidet et hefte om utdanningen, som er å finne bl.a. på www.folkehogskole.no/iu. I tillegg har utdanningen fått svært gode evalueringer og det foreligger to evalueringsartikler om studiet, utarbeidet av Århus universitet, Danmark. De er å finne på: <http://nvl.org/hallbar-utveckling>.

HØGTUN = FAIRTRADE-FOLKEHØGSKULE

Høgtun folkehøgskole har i mange år engasjert seg for ei betre verd, og i fjor haust fekk skulen status som Fairtrade-folkehøgskule.

«Som ein relativt stor skule har vi på Høgtun muligheit til å vere med å påverke norske ungdommar til å ta bevisste val som forbrukarar», fortel Bjarte Grøteide, rektor ved Høgtun folkehøgskole. «Betre kjennskap til utvalet og kvaliteten på Fairtrade-produkt er viktig i så måte. Dersom våre elevar kan lære å bruke Fairtrade-produkt her på Høgtun vil dei ta dette med seg når dei blir studentar og forbrukarar i vaksenlivet», avsluttar rektor Grøteide engasjert.

Høgtun folkehøgskole forbrukar i dag fleire Fairtrade-merka produkt og har både te, kaffi, appelsinjuice, sukker og kakao i sitt Fairtrade-sortiment.

Fairtrade-produkt Høgtun: F.v. Sigrid Lamvik (kjøkken/internat) og Ellinor Hoem (kokk)

Eit anna krav for å bli Fairtrade-skule er å formidle at skulen jobbar for meir rettferdig handel. Skulen har hatt artikkel i bladet *Høgtunungdommen*, under overskrifta «Høgtun blir meir bærekraftig». Her handla teksten bl.a. om at Høgtun var i ferd med å bli Fairtrade-skule. I tillegg arrangerte skulen ein loppe-marknad, som del av eit valfag om bærekraft, og her vart det også fokus på rettferdig handel.

IU gratulerer Høgtun for sitt arbeid for meir rettferdig handel! Skulen er den 18. Fairtrade-folkehøgskulen i Noreg.

BRITA PHUTHI

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSAKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Rektor: Ola Bergum
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Konstituert rektor: Mariann Aaland
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Per Egil Andersen
www.elverumfhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Kari H. Birkeland
www.fana.fhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Konstituert rektor:
Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOLKEHØGSKOLEN NORD-NORGE

9440 Evenskjer
Tlf.: 77 08 99 30
Rektor: Rolf Steffensen
www.soltun.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Jan Martin Medhaug
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Finne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Tor Kristen Grindaker
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Tore Haugen
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebo
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKULE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Erlend Welander
www.trondarnes.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Sølvi Pettersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Sigbjørn Toskedal
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Brynjar Tollefsen
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Martin Staxrud
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKOLE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Unn Irene Aasdalen
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor:
Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv,
Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Hans-Åke Höber
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKULE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Einar Hermansen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringebu
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Godtfred Sjaersland
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Stig W. Ågedal-Mortensen
www.setesdal.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØYSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Ann Birgitte Tveiten
www.skapmandal.no

SKIRINGSSAL FOLKEHØYSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 32 42 17 90
Rektor: Knut Søyland
www.skiringssal.fhs.no

SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Rune Sødal
www.solbakken.fhs.no

SUND FOLKEHØGSKULE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Tore Haltli
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognæs
www.toneheim.no

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TORSHUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Ronald Nygård
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Fungerende rektor: Bodil Nystad
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5700 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Claus Røysnesdal
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØYSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Berglind Stefansdottir
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Bjørn Berentsen
www.aasane.fhs.no

B-BLAD

RETURADRESSE:
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
PB 420 SENTRUM
0103 OSLO

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Elisabet Dale jobber som teaterlærer og internatleder på Fana folkehøgskole.

UTDRAG FRA TROLLSUITEN AV ERLEND O NØDTVEIT (F. 1984)

til olavelven jeg dro en *Thorsdaggveld*
med bortvendt Hoved jeg ofret ham
et hvitt Bukkekidd
som jeg av all hast kastet
i den *mot Norden strømmende Fos*
o olav vasskall
o olav elvekall
o olav strømhest o olav tussefugl
o olav nygard
grip min høyre hånd
før den frem og tilbake *indtil Blodet*
springer frem af bver Fingerende
kan jeg endelig skrive så *ufortrøffet*
at *Træerne dandse og Fosserne*
standse i deres *Fald* jeg skal skrive jeg skal
skrive so *lauvo*
bivrar på *greino*
så *lauvo*
bivrar på *greino*

sanseløs nøkkenatt
et allheims æolsdrønn en alvering
fra hjortelysning de danser de danser de
bekranser grime-olavs hode
han rekker den dryppende sølvharpe
jeg glipper lar pilen slippe
når grånuten slipper solen
olav slipper og så går endelig
pegasuset
gjennom luften

tastaturslåttens formfullendte gir

en flammende morgen flerrer mørket
flerrer virkelig flerrer flerrer

Erlend Nødtvedt, er en ung poet fra Fyllingsdalen i Bergen, som kombinerer nye og gamle språkformer, særlig de lydlige og rytmiske kvalitetene gjør dette til spennende lesning. Jeg er fasinert over hvordan nytt og gammelt, forenes i grensesprengende språk og bilder. Det at diktet er så visuelt gjør at man av og til må en lese det sakte for at de fortettede bildene skal få folde seg ut. I dette diktet oppsøker Nødtvedt Olav Nygard (1884-1924), en stor men glemt dikter fra min hjemkommune, Modalen. Noe som gir diktet enda en ekstra dimensjon for meg.

Elisabet vil utfordre Jan Krey ved Sunnhordland Folkehøgskole.